

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Η
ΕΥΡΩΠΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^{ον} ΑΙΩΝΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ 10

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1900

ΒΕΡΟΙΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βερόιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

+900 ΒΕΡΟΙΑΣ

τα 3. 649
Αριθ. ειλ.

041AΣ

ΒΙΒΛΙΩΝ

ΔΟΡΕΑ

Δορ. Παρ. δαφνίου

καθαρισμοί, Στοιχ. δαφνίου

GRVER-00179

(Απόδρασμα εκ του Καταστατικού)

*Αρθρον 1^{ον}. Ίδρύεται «Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων». Σκοπὸς αὐτοῦ ἡ διάδοσις ωφελίμων γνώσεων παρὰ τῶ λαῷ, ἰδίᾳ διὰ τῆς δημοσιεύσεως βιβλιαρίων εὐώνων, εὐλήπτων, δημοσίων καὶ φερόντων τὸ ἔνσημα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Συλλόγου.

*Αρθρον 2^{ον}. Τὰ τοῦ Συλλόγου διακρίθῃ Συμβούλιον ἐνεαμελές ἐκλεγόμενον κατὰ πενταετίαν, διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ὑπὸ τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ συνέλευσιν παρόντων ἑταίρων.

*Αρθρον 3^{ον}. Ἐπιτροπή, αποτελουμένη ἐκ τριῶν τοῦλάχιστον μελῶν, ἐκλεγομένη δὲ κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἢ καὶ τῶν ἑταίρων, ὁρίζει τὴν ὕλην τῶν βιβλιαρίων, φροντίζουσα ὅπως ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἴναι ὁμαλὴ, ὅσον ἐνεστὶν ὁμοιόμορφος, ἀπέχουσα ἐπίσης καὶ τῆς ἀρχαϊσμοῦ καὶ τῆς λεγομένης δημώδους.

*Αρθρον 4^{ον}. Τῆς ἐκδόσεως καὶ διαδόσεως τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου ἐπιμελεῖται τὸ Συμβούλιον, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς δωρεάν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου διανομῆς αὐτῶν.

*Αρθρον 10^{ον}. Οἱ ἑταῖροι, προτεινόμενοι ὑπὸ ἑνὸς τῶν συμβούλων καὶ γινόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, συνεισφέρουσιν ἑτησίως ἀνά Δρ. 20, εἴτε ἐξάπαξ Δρ. 300. Λαμβάνουσι δὲ ἀνά ἓν ἀντίτυπον παντὸς δημοσιεύματος τοῦ Συλλόγου.

*Αρθρον 11^{ον}. Ἀναγράφονται ὡς δωρηταὶ οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοῦλάχιστον ἑκατὸν, εἴτε ὡς εἰσφορὰν εἰς τὸν Σύλλογον, εἴτε πρὸς ἀγορὰν ἀντίτυπων ἐκ τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ ἐπὶ σκόπῳ δωρεάν διαδόσεως αὐτῶν, ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἀναγράφονται δὲ ὡς εὐεργεταὶ οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοῦλάχιστον ἑξακοσίας. Οἱ εὐεργεταὶ εἰσὶν αὐτοδικαίως ἑταῖροι.

*Αρθρον 12^{ον}. Εὐεργεταὶ δύνανται ν' ἀνακηρυχθῶσιν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου οἱ καὶ ἄλλως παρασχόντες μεγάλας ὑπηρεσίας τῷ Συλλόγῳ.

*Αρθρον 13^{ον}. Συνέλευσις τῶν ἑταίρων καλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἅπαρ μὲν τοῦ ἔτους εἰς τακτικὴν συνεδρίαν κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, ἐκτάκτως δὲ ὡς αἰσθῇ ἀπορραίσθη τὸ Συμβούλιον.

*Αρθρον 16^{ον}. Ἡ σφραγὶς τοῦ Συλλόγου φέρει ἐν κύκλῳ τὸ ὄνομα τοῦ Συλλόγου, ἐν μέσῳ δὲ ἀνακτὸν βιβλίον.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ὁ Σύλλογος ἐκδίδει περιοδικῶς κατὰ μῆνα ἓν βιβλίον, ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 80—100.

Τὰ βιβλία τοῦ Συλλόγου εἶναι ὁμοειδομορφα καὶ φέρουσιν αὐτόντα ἀριθμὸν τῆς ἐκδόσεώς των.

Ἡ τιμὴ ἐκάστου βιβλίου κατὰ τὸ ἔτος 1900 εἶναι διὰ τὸ Ἑσωτερικὸν λεπτὰ 30 καὶ διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν 30 ἑκατοστὰ τοῦ χρ. φράγκου. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1901 ἡ τιμὴ αὐτὴ εἰς λεπτὰ 40 διὰ τὸ Ἑσωτερικὸν καὶ 40 ἑκατοστὰ τοῦ χρ. φράγκου διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου ἐπιβαρύνεται διὰ τῶν ταχυδρομικῶν ἐξόδων τῶν βιβλίων ὅσα ἀποστέλλει ἀπ' εὐθείας.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι τὴν ἐτησίαν σειρὰν τοῦ 1900, ἀποτελουμένην ἐκ 12 βιβλίων, δύνανται νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, προπληρώνοντες ὡς ἐτησίαν συνδρομὴν δραχμὰς 3 διὰ τὸ Ἑσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 3 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν· ἀπὸ δὲ τῆς 1^{ης} Ἰανουαρίου 1901 δραχμὰς 4 διὰ τὸ Ἑσωτερικόν καὶ φρ. χρ. 4 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Αἱ ἐτήσιαι συνδρομαὶ ἀρχίζουσι πάντοτε ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, οἱ δὲ ἐγγραφόμενοι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους λαμβάνουσι καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους προεκδοθέντα βιβλία.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου εἰς Ἀθήνας, ἢ προπληρώνονται εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ὀριζομένους ἀντιπροσώπους.

Αἴτησις πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομῆς μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

Οἱ ἀλλάσσοντες διευθύνειν συνδρομηταὶ ὑπελλοῦσι νὰ καθιστῶσι τοῦτο ἐγκαιρῶς γνωστὸν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου (ἡ ὁδὸς Πινακωτῶν), συναποστέλλοντες λεπτὰ 20 διὰ γραμματοσήμου πρὸς ἐκτύπωσιν νέας ἐπιγραφῆς. Ὁ Σύλλογος αὐθεμίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνει διὰ τὴν ἀπώλειαν βιβλίων ἐνεκεν ἀλλαγῆς διευθύνσεως μὴ ἀνακαινωθείσης ἐγκαιρῶς.

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὰς συνδρομαὶς αὐτῶν εἰς τοὺς κατὰ τόπους ταμίαις τοῦ Κράτους ἢ τὰ ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΕΙΣ

Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου βιβλίου δημοσιεύονται καταχωρίσεις ἐπὶ πληρωμῇ.

Ἡ τιμὴ αὐτῶν εἶναι:

Διὰ μίαν σελίδα | ἀπαξ δρ. 25 Δι' ἡμίσειαν σελίδα | ἀπαξ δρ. 15
 δωδεκάκις δρ. 250 δωδεκάκις δρ. 150

Πᾶσα αἴτησις πρὸς καταγώρισιν ἀπευθύνεται εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

.....

Η ΕΥΡΩΠΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^{ΟΝ} ΑΙΩΝΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1900

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘ. 10. — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1900

~~~~~
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΡΑΦΤΑΝΗ-ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Εὐρώπη πρὸ τοῦ 19 μ. Χ. αἰῶνος

Ἡ Εὐρώπη, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου καὶ κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ μᾶλλον πολιτισμένων λαῶν, εἶχε τὸ πάλαι δύο μόνον σπουδαίους καὶ πολιτισμένους λαούς, τοὺς Ἑλληνας καὶ τοὺς Ῥωμαίους. Ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς καὶ τῶν δύο τούτων λαῶν, μάλιστα ὁ τῶν Ἑλλήνων, εἶχε τὴν καταγωγὴν του ἐν μέρει ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖ ἀνεπτύχθη ὁ ἀρχαιότατος ἱστορικὸς βίος, ἐκεῖ αἱ ἀρχαιόταται θρησκείαι καὶ πολιτεῖαι. Ἡ Κίνα, ἡ Ἰνδία, ἡ Βαβυλωνία, ἡ Ἀσσυρία, ἡ Μηδία, ἡ Περσία εἰς τὴν μεγάλην Ἀσιατικὴν ἥπειρον, καὶ ἡ Αἴγυπτος εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἦσαν αἱ χῶραι καὶ τὰ κράτη, ὅπου ἐγεννήθη κατὰ πρῶτον ὁ πολιτισμὸς. Ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς ἐκεῖνος ἐστερεῖτο τριῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια δημιουργοῦν τὸν ἀληθῆ πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς φιλοσοφίας εἰς τὰς γνώσεις, τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τῆς καλαισθησίας εἰς τὴν τέχνην. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἐμορφώθη μόνον ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς.

Οἱ Ἕλληνες κατοικοῦντες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰς ἰδίαις περίπου χώρας, τὰς ὁποίας κατοικοῦν καὶ σήμερον, ὑπῆρξαν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ δημιουργοὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Οὗτοι ἀνέπτυξαν εἰς ἀνώτατον βαθμὸν τὰς τέχνας, τὴν ποίησιν, τὰς ἐπιστήμας, τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὅλον ἐν γένει τὸν πνευματικὸν βίον, μετὰ δὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ οὗτοι ἀνέπτυξαν καὶ ἐτελειοποίησαν τὴν διδασκαλίαν τῆς νέας πίστεως καὶ διέδωκαν αὐτὴν εἰς ὅλην τὴν ἄλλην Εὐρώπην.

Οἱ δὲ Ρωμαῖοι, κάτοικοι μιᾶς πόλεως τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρώμης, διὰ σώφρονος πολιτείας καὶ διὰ μεγάλων στρατιωτικῶν ἀρετῶν κατέκτησαν βαθμηδὸν ὅλην τὴν Ἰταλίαν· καὶ ἀφοῦ οὕτως ἐδημιούργησαν ἰσχυρὸν κράτος Ἰταλικόν, ὑπέταξαν εἰς αὐτὸ καὶ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Ἡ Ἑλλάς ὑπετάχθη πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλὰ καὶ ἡ Ρώμη ὑπετάχθη ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς διεδόθησαν εἰς τοὺς Ρωμαίους, καὶ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ὑπέταξαν.

Τὰ ἔθνη ταῦτα ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Γάλλων, Ἰσπανῶν καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν λαῶν τῆς Γερμανίας, ἂν καὶ δὲν ὑπετάχθησαν στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἦλθαν ὁμῶς εἰς σχέσεις καὶ συνάφειαν πολλὴν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔλαβαν παρ' αὐτῶν τὸν Ἑλληνορρωμαϊκὸν πολιτισμόν.

Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης πρὸ τῆς ὑποταγῆς των εἰς τοὺς Ρωμαίους εὐρίσκοντο εἰς βαρβαρότητα. Παρὰ τῶν Ρωμαίων ἔλαβαν τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ αὐτὸν τὸν χριστιανισμόν, ἀφοῦ διεδόθη καὶ ἐστερεώθη εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος.

Τὸ παγκόσμιον τοῦτο Ρωμαϊκὸν κράτος ἔλαβε βαθμὴδὸν τόσῃν ἔκτασιν, ὥστε πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεώς του ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον ν' ἀποκτήσῃ νέαν δευτέραν πρωτεύουσαν. Ἡ νέα αὕτη πρωτεύουσα ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κτισθεῖσα (τὸ 323 μ. Χ.) Κωνσταντινούπολις, ἡ ὁποία κειμένη ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου ἦτο ἐξ ἀρχῆς πόλις Ἑλληνική. Εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἔκειτο ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ πόλις Βυζάντιον. Μετὰ τὴν ἱδρυσιν τῆς νέας εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρωτευούσης, ἐπῆλθε βαθμὴδὸν ἡ διαίρεσις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς δύο τμήματα, τὸ Δυτικὸν καὶ τὸ Ἀνατολικόν. Τὸ εἰς τὴν Ἀνατολὴν κράτος κατεστάθη πράγματι Ἑλληνικόν, μολοντί ἐξηκολούθησε μέχρι τέλους νὰ λέγεται Ρωμαϊκόν, ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες συνείθισαν νὰ λέγωνται Ρωμαῖοι. Ονομάζεται δὲ τὸ κράτος τοῦτο καὶ Βυζαντινὸν ἐκ τοῦ Βυζαντίου, τῆς παλαιᾶς ὀνομασίας τῆς πρωτευούσης. Τὸ Βυζαντινόν, ἦτοι τὸ Ἑλληνικόν Ρωμαϊκὸν κράτος, διήρκεσε μέχρι τοῦ 1453 μ. Χ., ἐνῶ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους κατελύθη περὶ τὸ 500 μ. Χ. ὑπὸ τῶν βαρβάρων, οἱ ὅποιοι ἦλθαν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν καὶ βόρειον Εὐρώπην.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ διελύθη τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος τῆς

Δύσεως, δὲν ἔπαυσεν ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ρώμης. Ἀντὶ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀρχῆς, τὴν ὅποιαν ἔχασεν, ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ ὑποτάσῃ θρησκευτικῶς τοὺς πρῶην βαρβάρους ἐκείνους λαούς. Ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ 8ου μ. Χ. αἰῶνος ὅλοι βαθμηδὸν οἱ λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης (ἐκτὸς τῶν Σλαβικῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι κατῴκουν εἰς τὰ Ἀνατολικά της), ἔγειναν Χριστιανοὶ καὶ ὡς ἀνώτατον ἀρχηγὸν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνώριζαν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης, ὁ ὅποιος ἐλέγετο καὶ λέγεται συνήθως Πάπας, ἥτοι πατὴρ. Ἡ ἐξουσία αὕτη τοῦ Πάπα δὲν ἀνεγνώριζετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Μὴ παραδεχόμενοι τὸν Πάπαν ὡς ὑπέρτατον ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἐπίτροπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, οἱ Ἕλληνες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τοὺς θεσμούς καὶ τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἣτις διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ Ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος, ἢ Ἀνατολική. Ἐξ αὐτῆς δὲ ἔλαβαν τὸν χριστιανισμόν καὶ πολλοὶ Σλαβικοὶ λαοί, ἰδίως οἱ Ρῶσοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην τὸ κράτος τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔμεινε μέχρι τέλους ἀκέραιον. Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μ. Χ. ἐπῆλθε μέγα σχίσμα, ἥτοι διαίρεσις, εἰς τὴν παπικὴν ἢ δυτικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Τολμηροὶ τινες θεολόγοι τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, περιφημότετος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Λούθηρος, κατεπολέμησαν τὰς ἑως τότε ἐπικρατούσας γνώμας περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Πάπα, καὶ χωρισθέντες

ἀπὸ τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἱδρυσαν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Προτεσταντῶν, ἥτοι τῶν Διαμαρτυρομένων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σχίσματος τούτου τῶν Προτεσταντῶν, ἥτοι κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μ. Χ. καὶ ὀλίγον πρότερον, συνέβησαν πολλὰ ἄλλα σπουδαῖα γεγονότα, τὰ ὁποῖα μετέβαλαν τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου.

Τὸ 1492 μ. Χ. ἀνεκαλύφθη ἡ Ἀμερική, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκτοτε πολλοὶ Εὐρωπαῖκοι λαοί, ἰδίως Ἴσπανοί, Πορτογάλλοι, Ἀγγελοι, Γάλλοι ἔκαμαν μεγάλας ἀποικίας. Διὰ τούτων δὲ ἡ νέα ἡπειρος ἔγεινε χώρα Εὐρωπαϊκὴ ὑπὸ ἐποψίν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν κατοίκων. Διότι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι, οἱ Ἰθαγενεῖς Ἀμερικανικοὶ λαοί, τινὲς τῶν ὁποίων εἶχαν προσδεύσει καὶ εἰς βαθμὸν τινα πολιτισμοῦ, καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἀποίκων, κατέφευγαν εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη καὶ ἤρχισαν νὰ ἐξαφανίζωνται κατὰ μικρόν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ἐτελειοποιήθη ἡ ναυτικὴ τέχνη. Πρὸ οὗτο ἤδη αἰώνων εἶχεν ἐφευρεθῇ ἡ ναυτικὴ πυξίς, καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν ἔκτοτε νὰ διατρέχουν πάσας τὰς θαλάσσας ἀνακαλύπτοντες νέας χώρας καὶ πολλαπλασιάζοντες τὰς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν τοῦ κόσμου.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων τούτων ἀνακαλύψεων προώδευσαν εἰς Εὐρώπην καὶ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ γράμματα ἐν γένει, ἰδρύθησαν δὲ εἰς πολλὰς πόλεις πανεπιστήμια, ὅπου εἰσῆχθη καὶ ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Ἡ

σπουδὴ αὕτη, ἥ ὁποία τόσον συνετέλεσε καὶ συντελεῖ μέχρι σήμερον εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἐξημέρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, διεδόθη ἰδίως ἀπὸ τοῦ 15ου καὶ τοῦ 16ου αἰῶνος μ. Χ. ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος.

Ἐνῷ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ἀκόμῃ εἰς μεγάλην ἀκμὴν, κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα μ. Χ. νέα ἐφάνη θρησκεία εἰς τὴν Ἀραβίαν τῆς Ἀσίας. Ἡ νέα θρησκεία ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῆς Μωάμεθ *Ἰσλάμ* = « Ἀφοσίωσις εἰς τὸν Θεόν », ἀπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Μωάμεθ ὠνομάσθη καὶ *Μωαμεθανική*. Ὁ Μωαμεθανισμὸς διεδόθη κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν Ἀραβίαν, ἐπειτα δὲ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Οὕτως ἐδημιουργήθη μέγα κράτος Ἀραβικόν, τὸ ὁποῖον κατέστη ἐπικινδυνότατον διὰ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος. Πολλὰ ἐπαρχίαι εἰς Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Συρία, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Αἴγυπτος καὶ ὅλη ἡ βόρειος Ἀφρικὴ ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Αὐτὴ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπολιορκήθη ὡς ὑπ' αὐτῶν, τὸ πρῶτον ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη (669—676 μ. Χ.) καὶ κατόπιν ἐπὶ ἓν ἔτος (717—718 μ. Χ.) Οἱ Ἀράβες κατὰ μικρὸν παρήκμασαν. Ἀλλ' ἐφάνη τότε νέον ἔθνος Μωαμεθανικόν, τὸ Τουρκικόν. Τοῦτο εἶχε δεχθῇ τὸ Ἰσλάμ ἀπὸ τοὺς Ἀράβας, παρήχθησαν δὲ ἐξ αὐτοῦ διαδοχικῶς διάφορα Τουρκικὰ κράτη, μέχρις οὗ ἰδρῦθη τὸ κράτος τῶν Ὀσμάνων, τὸ ἐπικινδυνότατον ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ διὰ τοὺς Ἕλληνας.

Τὸ 1453 μ. Χ. οἱ Ὀσμάνοι Τοῦρκοι (Ὀθωμανοί) ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατέλυσαν τὸ

μέγα Ἑλληνορρωμαϊκὸν κράτος τῆς Ἀνατολῆς, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶδομεν, εἶχεν ἰδρύσει ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος (εἰς τὰ 323 π. Χ.) Ἐννοεῖται ὅτι οἱ Τοῦρκοι πρὶν νὰ κυριεύσουν τὴν πρωτεύουσάν τοῦ κράτους, τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶχαν ἀρχίσει πολὺ πρότερον νὰ κυριεύουν τὰς διαφόρους ἐπαρχίας του, πανταχοῦ φέροντες καταστροφὴν καὶ ἐμπνέοντες τὸν τρόμον.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολλοὶ εὐγενεῖς Ἕλληνες λόγιοι ἐκ διαφόρων χωρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, καὶ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν αὐτὴν, κατέφυγαν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οἱ λόγιοι οὗτοι εὗρισκαν πανταχοῦ θερμὴν καὶ ἔντιμον ὑποδοχὴν καὶ ἐκ μέρους τῶν λαῶν καὶ ἐκ μέρους τῶν ἡγεμόνων, διδάσκοντες δὲ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλοσοφίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν προσεῖλκυαν μέγα πλῆθος ἀκροατῶν, ἰδίως ἐκ τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων. Οὕτως, εἰς Ἰταλίαν καὶ εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας πολλοὶ σπουδαῖοι ἄνδρες διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῶν λαῶν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς Εὐρώπης ὑπῆρξε τόσον μεγάλη, ὥστε οἱ χρόνοι οὗτοι ὀνομάσθησαν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως, τῆς πνευματικῆς ὀηλαδῆς ἀναγεννήσεως. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων, ἀπὸ τοῦ 15^{ου} δηλονότι καὶ τοῦ 16^{ου} αἰῶνος, ὀνομάζεται *ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων*, ἐνῶ ἡ πρὸ αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ 5^{ου} μ. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ 15^{ου}, ὀνομάζεται

ἐν γένει λεγόμενοι ἄστοι, — εἶχαν πολιτικά δικαιώματα ὅμοια πρὸς τὰ σημερινά. Ἀντιπροσωπεῖται λαοῦ, βουλαὶ ἐκλεγόμεναι διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ, δὲν ὑπῆρχαν. Αἱ μόναι ἀντιπροσωπεῖται ἦσαν τότε συνελεύσεις τῶν εὐγενῶν, συνερχόμεναι ὅσας ἤθελεν ὁ μονάρχης διὰ νὰ συσχεθοῦν μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς χώρας, χωρὶς αἱ ἀποφάσεις τῶν συνελεύσεων τούτων νὰ ἔχουν ὑποχρεωτικὸν κῦρος διὰ τὸν μονάρχην. Μόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἔνεκα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐμορφώθη, εἶχαν ἀναπτυχθῇ θεσμοὶ φιλελεύθεροι πολιτικοί, ἐπιτρέποντες ἐν μέρει καὶ εἰς τὸν λαὸν ν' ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὰ μεγάλα συμβούλια τῆς χώρας (τὸ Κοινοβούλιον ἢ Παρλαμέντον), καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐπιδρῷ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς.

Ὁ τύπος, ἥτοι ἡ δημοσιογραφία, ἡ ὁποία σήμερον ἔχεινε μεγάλη δύναμις εἰς τὸν δημόσιον βίον τῶν λαῶν, καθὼς ἐκπροσωποῦσα τὴν δημοσίαν γνώμην, ὑπῆρχε καὶ ἀπὸ τοῦ 15^{ου} καὶ 16^{ου} αἰῶνος, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν σπουδαιότητα καὶ περιωρίζετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀναγραφὴν εἰδήσεων. Καὶ ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸν λαὸν ἦτο πολὺ ἐλαττωματικὴ. Δὲν ὑπῆρχαν ὅπως σήμερον δικαστήρια τακτικὰ τοῦ κράτους, οὔτε δικαστήρια λαϊκὰ τῶν ἐνόρκων. Ὁ λαὸς ἐδικάζετο ὑπὸ δικαστηρίων τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ κύριοι αὐτοῦ. Καὶ ἡ θρησκευτικὴ δὲ ἐλευθερία ἦτο πολὺ περιωρισμένη καὶ εἰς τὰς Καθολικὰς καὶ εἰς τὰς Προτεσταν-

τικὰς χώρας. Ἄλλ' ἡ ἀκατάπαυστος πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐβελτίωνε βαθμηδὸν τὰ πάντα.

Αἱ παραμοναὶ τοῦ 19 αἰῶνος

Ἡ πρόοδος αὕτη, ὅσον ἦτο ταχεῖα εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, τόσον βραδεῖα ἦτο εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἰδίως εἰς τὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν.

Μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ κράτη ἦσαν τότε εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ρωσία (ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ λαμβάνη πολιτισμὸν καὶ δύναμιν μεγάλην ἀπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου, πρὸς τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος.)

Ἡ νῦν Γερμανία ἦτο τότε διηρημένη ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων εἰς πολυάριθμα κράτη, τὰ περισσότερα πολὺ μικρὰ καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὸν πληθυσμόν. Τὸ μεγαλείτερον καὶ ἰσχυρότερον ἐκ τῶν κυρίως Γερμανικῶν κρατῶν ἐκείνων κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ἦτο ἡ Πρωσία, ἡ ὁποία ὅμως πολὺ ἀκόμη ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν ἀκμὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασε βραδύτερον, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ὡστε δὲν ὑπῆρχε κράτος Γερμανικὸν συμπαγὲς καὶ ἰσχυρόν. Ἀλλὰ τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη, μικρὰ καὶ μεγάλα, συναπετέλουν τὴν λεγομένην ἱερὰν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν. Αὕτη εἶχεν ἰδρυθῇ πρὸ αἰώνων ὡς διάδοχος δὴθεν τῆς Ρώμης καὶ ὡς ἀντίζηλος ἢ ἀντίπαλος τῆς ἐξελληνισθείσης Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ἀνατολῆς. Ὡστε ἡ Γερμανία ἀπετέλει εἶδος ὁμοσπονδίας, τῆς ὁποίας τὴν προεδρίαν εἶχεν αὐτοκράτωρ ἐκλεγό-

μενος ἀπὸ τινος τῶν ἡγεμόνων τῶν Γερμανικῶν κρα-
τῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦτο ἀξίωμα εἶχε
διεθῆ ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἡγεμόνας τοῦ Αὐστριακοῦ
εἴκου τῶν Χαψβούργων, οἱ δὲ ἡγεμόνες οὗτοι ἐν τῷ
μεταξὺ ἠϋξήσαν μεγάλως τὰς ἰδιαιτέρας κτήσεις των,
γενόμενοι συγχρόνως καὶ τῆς Οὐγγαρίας βασιλεῖς, οἱ
κατ' ἐκλογὴν αὐτοκράτορες ἐκεῖνοι τῆς ἱερᾶς Ρωμαϊ-
κῆς αὐτοκρατορίας ἀπέκτησαν δύναμιν μεγάλην ὡς
ἡγεμόνες τῆς Αὐστρίας καὶ κατεῖχαν θέσιν ὑψηλὴν εἰς
τὴν ὁλομέλειαν τῆς Εὐρώπης. Καὶ ἡ Αὐστρία δὲ
ἐθεωρεῖτο ὡς Γερμανικὸν κράτος, καὶ μάλιστα ὡς
ἔχον τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Γερμανίαν.

Ἄλλα κράτη Εὐρωπαϊκὰ ἔχοντα σημασίαν ἦσαν ἡ
Ἰσπανία, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Σουηδία, καὶ εἰς τὴν
Ἰταλίαν ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας, ἡ ὁποία ἔπνεε
τότε τὰ λοιπῶν, ἀφοῦ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἤκρασε καὶ
ὑπέταξε μάλιστα εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς διαφόρους
κατὰ καιρὸν Ἑλληνικὰς χώρας. Ἡ Τουρκία ἦτο ἀκόμη
ἱκανῶς ἰσχυρά, ἂν καὶ ἡ ἐσωτερικὴ παρακμὴ καὶ οἱ
μεγάλοι πόλεμοι πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν
τὴν εἶχαν ἐξασθενήσει ἀρκούντως καὶ δὲν ἦτο πλέον
ἡ Τουρκία τοῦ 15^{ου} καὶ 16^{ου} αἰῶνος, ὅτε τὴν ἐφοβεῖτο
ἡ Εὐρώπη.

Ἡ συνθήκη τοῦ Κάρλσβιτς, ἡ γενομένη τὸ 1699
μ. Χ. (μετὰ πόλεμον, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ Τουρκία ἀν-
τέστη ἐπὶ 16 ἔτη κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἄλλων Γερ-
μανικῶν κρατῶν, τῆς Πολωνίας, τῆς Ρωσίας, ἐν μέ-
ρει καὶ τῆς Βενετίας), ἔπειτα ἡ συνθήκη τοῦ Κου-

τζούκ-Καϊναρδζή εἰς τὸ 1774 μ. Χ., τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν ἡ Αἰκατερίνη Β' τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀφῆρεσαν πολλὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος (τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Κροατίαν, τὴν Τρανσυλβανίαν, τὴν Κριμαίαν, καὶ τὴν Γεωργίαν εἰς Ἀσίαν).

Χώρα Εὐρωπαϊκὴ ἔχουσα ἀληθῶς ἐλευθέρους θεσμούς ἦτο τότε μόνον ἡ Ἀγγλία· εἰς ὅλα δὲ τὰ ἄλλα κράτη (ἐξαιρουμένης τῆς Βενετίας, Ὀλλανδίας καὶ Ἑλβετίας) ὑπῆρχε τὸ λεγόμενον ἀπολυταρχικὸν σύστημα, ἦτοι ἐν γένει ἀπόλυτος μοναρχία.

Τοιαύτη ἦτο ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, ὅτε δύο μεγάλα γεγονότα συνετέλεσαν ὥστε ὁ 19^{ος} αἰὼν νὰ ἐγκαινισθῇ ὑπὸ οἰωνοὺς ὑποσχομένους μεγάλας καὶ σπουδαίας μεταβολὰς πρὸς αὐξήσιν τῆς εὐημερίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν.

Τὸ πρῶτον τῶν γεγονότων τούτων ἦτο ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν τῶν βορείων Ἀμερικανῶν.

Εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν οἱ Ἀγγλοι εἶχαν ἱδρύσει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος πολλὰς ἀποικίας, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευαν ὡς ἄσυλον εἰς τοὺς ἐξ Εὐρώπης καταδιωκομένους διὰ λόγους καὶ ἰδέας θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, καὶ ζητοῦντας χώραν, ὅπου νὰ δύνανται νὰ ζήσουν ἐλευθέρως σύμφωνα πρὸς τὰς ἰδέας των. Αἱ ἀποικίαι αὗται εἶχαν μὲν αὐτενόμεους τινὰς θεσμούς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐξηρτῶντο ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, ἦτοι ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία καὶ ἐπέβαλλε βαρεῖς φόρους, ἐνῷ δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα

νὰ ἀντιπροσωπεύωνται εἰς τὸ Κοινοβούλιον τὸ Ἀγγλικόν. Πιεζόμεναι ὑπὸ τοιαύτης φορολογίας καὶ ἄλλων καταχρήσεων, αἱ ἀποικίαι αὗται ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς μητροπόλεως καὶ ἠγωνίσθησαν ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη ἐνδοξότατον ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα, ἐπὶ τέλους δὲ, βοηθούμεναι καὶ ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἠνάγκασαν τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν. Ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν οὗτος τῶν βορείων Ἀμερικανῶν ἐξήγειρεν ἐνθουσιασμόν εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης, καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν Ἀμερικανῶν ἐχαίρετίζθη ὡς ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς Εὐρώπης. Πράγματι οἱ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυριαρχίας Ἀμερικανοὶ ἱδρυσαν πολιτείαν δημοκρατικὴν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε πρότυπον ἐλευθέρας πολιτείας. Ἡ βάσις τῆς πολιτείας ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀνακήρυξις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς συνελεύσεως πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου πολιτεύματος. Πάντες δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι οἱ οἰκοῦντες εἰς τὴν πολιτείαν, οἰασδήποτε φυλῆς, καταγωγῆς ἢ θρησκείας, ἐθεωρήθησαν ὡς πολῖται ἐλεύθεροι τῆς δημοκρατίας. Τὸ τοιοῦτον πολίτευμα μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχέϊαν αὐξήσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς Ἠνωμένας Ἀμερικανικὰς πολιτείας.

Ὅταν λέγωμεν σήμερον Ἀμερικανούς, ἐννοοῦμεν ὅχι ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς μεγάλης ἡπείρου τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ κυρίως τοὺς κατοίκους τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς, οἵτινες ἰδίως εἶναι ἀπόγονοι Ἀγγλῶν ἀποίκων καὶ λαλοῦν τὴν

Ἀγγλικήν, μολονάτι ἡῤῥξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν μεγάλαι μεταναστεύσεις ἐκ τῶν διαφορῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, ἰδίως Ἰρλανδῶν καὶ Γερμανῶν. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ σπέρματα τοῦ μεγάλου πολιτισμοῦ καὶ τῶν φιλευθέρων ἰδεῶν εἶναι Εὐρωπαϊκά, ἐξ Εὐρώπης μεταφυτευθέντα. Ἰδιαίτεροι περιστάσεις ἔκαμαν ὥστε τὰ σπέρματα ταῦτα ταχύτερον ν' ἀναπτυχθοῦν καὶ καρποφορήσουν εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν παρὰ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀρχεται ὁ μέγας ἀγὼν τῶν ἰδεῶν τῆς ἐλευθερίας.

Τὸ δεύτερον μέγα γεγονὸς εἶναι ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε ῥιζικὰς μεταβολὰς εἰς τὴν κατὰστασιν ὅχι μόνον τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης. Τὸ κίνημα ἤρchiσε κατὰ τὸ 1789 καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1815· διὰ τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τῶν δύο αἰώνων καὶ εἶναι τρόπον τινὰ σύνδεσμος μεταξὺ αὐτῶν.

Ἡ ἀθλία κατὰστασις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Γαλλίας ἔπεισε τὸν βασιλέα Λουδοβίκον ΙΣ' νὰ συγκαλέσῃ συνέλευσιν τῶν εὐγενῶν καὶ τινων ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ σκεφθοῦν περὶ τῶν μέσων τῆς διορθώσεως. Ἀλλ' ἡ μεγάλη πρόοδος τῶν γραμμάτων, καὶ ἰδίως τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν περὶ πολιτείας καὶ κοινωνίας, ἔκαμαν ὥστε οἱ ἐκλεγέντες ἀντιπρόσωποι νὰ ἔχουν γενικωτέρας καὶ βαθυτέρας ἰδέας περὶ τῆς ὅλης πολιτικῆς καταστάσεως τῆς πατρίδος των. Διὰ τοῦτο ἡ Συνέλευσις, ἐνῶ εἶχε συγκληθῇ διὰ νὰ σκεφθῇ καὶ προτείνῃ εἰς τὸν βασιλέα τὰ κατάλληλα μέτρα τῆς

οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως τοῦ Κράτους, ἐκήρυξεν ἐαυτήν, ἐπαναστατικῶ τῷ τρόπῳ καὶ δικαιώματι, *Συνέλευσιν Συντακτικὴν*, δηλαδὴ συνέλευσιν ἔχουσαν δικαίωμα νὰ συντάξῃ καὶ νὰ διοργανώσῃ τὸ πολίτευμα τοῦ Γαλλικοῦ κράτους. Οὕτως ἡ Συνέλευσις καθίστατο ἀνωτέρα τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ἀπόλυτος δεσπότης καὶ κύριος πάντων τῶν Γάλλων. Ἄλλ' ἢ φορὰ τῶν πραγμάτων ἦτο ὑπὲρ τῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ δημοσία γνώμη τὴν ὑπεστήριζεν ἰσχυρῶς. Διὰ τοῦτο ἡ βασιλεία μετὰ ἀσθενῆ ἀντίστασιν ὑπετάχθη εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἡ ὁποία ἤρχισε τὸ μεταρρυθμιστικὸν τῆς ἔργον. Δύο μεγάλας ἀρχὰς ἐκήρυξεν ἡ Συνέλευσις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων συνέταξε τὸ νέον πολίτευμα τῆς Γαλλίας. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀποτελοῦν σήμερον τὴν βάσιν τῶν φιλελευθέρων συνταγματικῶν πολιτειῶν, εἶναι δὲ

1^{ον}) Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἡ ἀπονομὴ ἴσων δικαιωμάτων εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους μιᾶς πολιτείας, ἀνεξαρτήτως τοῦ θρησκευήματος τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς φυλῆς. Εἵπομεν δὲ ὅτι τὴν ἀρχὴν ταύτην εἶχε κηρύξει ὡς βάσιν τῆς πολιτείας καὶ ἡ Συνέλευσις ἡ συντάξασα τὸ πολίτευμα τῆς βορείου Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας.

2^{ον}) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του εἰς Συντακτικὴν Συνέλευσιν συντάσσει τὸ πολίτευμα, ὅλοι δὲ οἱ τοῦ κράτους ἄρχοντες, καὶ αὐτός ὁ βασιλεὺς, εἶναι

κατ' οὐσίαν ἐντολοδόχοι τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὐτῇ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερον τὴν βάσιν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος, ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Εὐρώπῃν πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως ἕως τότε ἐθεωρεῖτο (ὡς καὶ τώρα ἀκόμη θεωρεῖται εἰς τινὰ μοναρχικὰ κράτη) ὡς θεία, ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προερχομένη, καὶ εἰς οὐδένα ὑποκειμένη περιορισμὸν ἢ ἔλεγχον ἐκ μέρους ἄλλης δυνάμεως καὶ ἐξουσίας λαϊκῆς· καὶ διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς ἐκαλοῦντο, καὶ καλοῦνται ἀκόμη εἰς τινὰ κράτη, «ἐλέω Θεοῦ βασιλεῖς.»

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀρχῶν ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις διωργάνωσε τὸ πολίτευμα τῆς Γαλλίας καὶ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως, πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Τὸ οὕτω συνταχθὲν πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα ἐχρησίμευσεν ὕστερον ὡς τύπος εἰς τὰ φιλελεύθερα κράτη· καὶ τὸ ἰδικόν μας πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1834, εἶναι σχεδὸν αὐτὸ τὸ σύνταγμα τῆς Γαλλίας, τὸ ψηφισθὲν τὸ 1791 μ. Χ.

Ἄλλ' εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἔργον τῆς μεγάλης πολιτικῆς ἀναμορφώσεως προεκάλεσε καὶ μεγάλην ἀντίδρασιν, ἰδίως ἐκ μέρους τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς, καίτοι ἀνεγνώρισεν ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως γεγόμενα, οὐχ ἥττον ἀντενήργει κατὰ βάθος κατ' αὐτῶν. Καὶ ἐνόςμην μὲν εἰργάζετο ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις (1789—

1791), ὅν ἐπῆλθε πολὺ σοβαρὰ σύγκρουσις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς βασιλείας. Ἀλλὰ κατόπιν ἄλλαι Συνελεύσεις, ἡ λεγομένη *Νομοθετικὴ* (1791—1792) καὶ ἡ *Συμβατικὴ* (1792—1795), ἦλθον εἰς μεγάλας συγκρούσεις πρὸς τὴν βασιλείαν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν Συνελεύσεων τούτων καθήρσε τὸν βασιλέα, ἡ δὲ δευτέρα ἐκήρυξε τὴν δημοκρατίαν καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν βασιλέα.

Τὴν κατατόμησιν τοῦ βασιλέως συνώδευσαν πολλαὶ ἄλλαι θανατικαὶ ἐκτελέσεις καὶ ἄγριαι σφαγαὶ τῶν ὁπαδῶν τοῦ παλαιοῦ συστήματος. Ταῦτα προεκάλεσαν ἀντίδρασιν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξήγειραν δὲ καὶ τὴν ἄλλην Εὐρώπην ἐναντίον τῆς Γαλλίας. Διότι εἰ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης δὲν ἠδύναντο νὰ βλέπουν μετ' ἀδιαφορίας τὸν λαὸν μιᾶς οἰασόποτε Εὐρωπαϊκῆς χώρας νὰ κηρύττῃ νέας ἀρχὰς πολιτικάς, νὰ ἐκθρονίζῃ, καταδικάζῃ καὶ θανατώνῃ βασιλεῖς. Αἱ δυνάμεις ἐροῦντο εὐλόγως ὅτι αἱ νέαι ἐπαναστατικαὶ πολιτικαὶ ἀρχαί, αἱ κηρυχθεῖσαι ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἠδύναντο νὰ μεταδοθοῦν καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Διὰ τοῦτο αἱ Κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης, πρὸ πάντων αἱ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας, ἐκίνησαν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, ἐπανειλημμένως δὲ ἐσχηματίσθησαν μεγάλαι σμμαχίαι, αἱ λεγόμεναι *συστάσεις* ἢ *συνασπισμοὶ* τῶν δυνάμεων, κατὰ τῆς Γαλλίας. Συγχρόνως πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας ἐγείναν ἐπαναστάσεις κατὰ τῆς ἐν Παρισίοις αἱματηρᾶς κυβερνήσεως τῆς δημοκρατίας. Ἀλλ' αὕτη ἐνίκησε καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς

ἐχθρούς. Αἱ ἐσωτερικαὶ στάσεις κατεστάλησαν μὲ φοβερὰν αὐστηρότητα καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες Γάλλων ἐφρονεύθησαν ὑπ' ἀλλήλων εἰς τοὺς ἐμφυλίους τούτους πολέμους. Οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ ἐχθροί, ἀφροῦ εἰσέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξεδιώχθησαν πέραν τῶν συνόρων αὐτῆς διὰ τῶν στρατευμάτων τῆς δημοκρατίας, τὰ ὅποια μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φανατισμοῦ ἐπολέμουν ἐναντίον τῶν εἰσβαλλόντων εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔδαφος στρατευμάτων τῶν ξένων ἡγεμόνων. Διότι τοὺς ξένους τούτους δὲν ἐθεώρουν ἀπλῶς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας καὶ ὅλων τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ὡς ὁγμὰτα πίστεως ἐκήρυξεν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Εἰς τοὺς χρόνους τούτους ἀνήκει τὸ περίφημον ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ κατὰ τῆς τυραννίας Γαλλικὸν ᾄσμα, τὸ λεγόμενον «Μασσαλιῶτις», τὸ ὁποῖον εἶναι σήμερον ὁ ἐθνικὸς ὕμνος τῶν Γάλλων.

Ἀλλὰ τὰ ἐνθουσιώδη καὶ φανατικὰ στρατεύματα τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας δὲν ἠρκέσθησαν ἀπλῶς νὰ ἐκδιώξουν τοὺς πολεμίους πέραν τῶν ὁρίων τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἔλαβον καὶ ἐπιθετικὴν κατ' αὐτῶν θέσιν, διέτλησαν τὰ σύνορα καὶ εἰσέβαλαν εἰς τὰς ἐχθρिकास χώρας.

Τὸ 1795 ἔπαυσαν ὅλοι αἱ ἐσωτερικαὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ταραχαὶ καὶ ἰδρύθη τακτικὴ δημοκρατικὴ Κυβέρνησις, ἡ λεγομένη τὸ «Διευθυντήριον». αὕτη διωργάνωσε μεγάλους στρατοὺς καὶ ἐπεχείρησε μεγάλας ἐκστρατείας εἰς τὰς χώρας τῆς Γερμανίας καὶ

τῆς Ἰταλίας. Αἱ ἐκστρατεῖαι ἐκεῖναι ἀπέβησαν νικηφόροι. Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη οἱ Γάλλοι ἐκυρίευσαν μεγάλας χώρας εἰς Γερμανίαν, κατέλαβαν τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὀλλανδίαν καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν Ἰταλίαν. Εἰς τὰς ἐκστρατείας ταύτας ἀνεδείχθησαν πολλοὶ μεγάλοι στρατηγοί, μέγιστος καὶ ἐπιφανέστατος τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ἀπὸ τῆς νήσου Κορσικῆς καταγόμενος Ναπολέων Βοναπάρτης. Ὁ Ναπολέων τῶσον διέπρεψε, καίτοι νεώτατος ἔτι, εἰς τοὺς πρώτους πολέμους τῆς δημοκρατίας, μετέπειτα δὲ καὶ εἰς τὴν καταστολὴν τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ὥστε τὸ 1795, ὅτε ἦτο μόλις 28 ἐτῶν, διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ· ἐκεῖ ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν διαφόρων μικρῶν κρατῶν, εἰς τὰ ὅποια ἦτο διηρημένη τότε ἡ Ἰταλία, καὶ κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἡ ὅποια ἐξουσίαζε μέρος τῆς ἄνω Ἰταλίας καὶ ἐπροστάτευε τὰ λοιπὰ Ἰταλικά κράτη.

Ἄλλ' ὁ Ναπολέων ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐνίκησε καὶ τὰ Αὐστριακὰ καὶ τὰ Ἰταλικά στρατεύματα, κατέλυσε τὰ μοναρχικὰ Ἰταλικά κράτη καὶ ἔδρυσεν ἀντὶ αὐτῶν Ἰταλικὰς δημοκρατίας. Ἐπειτα δὲ εἰσβαλὼν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν εἰς τὰς κυρίως Αὐστριακὰς χώρας καὶ προχωρήσας ἀπὸ νότου πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς πρωτευούσης τῆς Αὐστρίας, ἠνάγκασε τὴν Αὐστρίαν, ἡ ὅποια ἀπὸ τοῦ 1792 εὕρισκετο εἰς πόλεμον πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν Γαλλίαν, νὰ συνομολογήσῃ τὸ 1797 εἰρήνην καὶ νὰ ἀναγνώρισῃ τὴν Γαλλικὴν δημοκρατίαν, κατὰ τῆς ὁποίας τσαυτὰ ἔτη ἐπολέμει.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Ναπολέων κατέλυσε καὶ τὴν περίφημον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλλάδος Βενετικὴν δημοκρατίαν καὶ παρέδωκε τὴν Βενετίαν εἰς τὴν Αὐστροίαν, ἀντὶ τῶν ἄλλων Ἰταλικῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας ἀφῆρεσε παρ' αὐτῆς.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Βενετία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς πολλὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ἰδίως νήσους, τὰς ὁποίας μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκυρίευσαν οἱ Τούρκοι. Ἄλλ' ἡ Ἐπτανήσος κατεῖχετο ἀκόμῃ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὑπὸ τῆς Βενετίας. Ὁ Ναπολέων λοιπὸν καταλύσας τὸ κράτος τῆς Βενετίας ἐθεώρει ὅτι καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι, αἱ ὑπαγόμεναι ἔως τότε εἰς τὸ κράτος τοῦτο, ἔπρεπε νὰ καταληφθοῦν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Πρὸς τοῦτο ἔστειλε μικρὸν στρατὸν εἰς τὴν Κέρκυραν. Οἱ Γάλλοι οὗτοι δὲν ἤλθαν εἰς τὴν Κέρκυραν ὡς νέοι κατακτηταί, ἀλλ' ὡς ἐλευθερωταί, καὶ ἐξέδωκαν προκηρύξεις ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν. Ἡ ἐμφάνισις αὕτη τῶν Γάλλων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας ἐνεψύχωσε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐξήγειρεν ἐνθουσιασμὸν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, διότι παντοῦ ἐφρόνουν ὅτι οἱ Γάλλοι, οἱ ἀγωνιζόμενοι εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἔμελλαν νὰ πράξουν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Ἀνατολήν.

Δύο ἐνδοξοὶ Ἕλληνες ἔζων τότε : ὁ μέγας ἐθνικὸς ποιητῆς Ρήγας ὁ Φεραῖος καὶ ὁ σοφὸς εἰς Παρισίους ἐργαζόμενος Κοραΐς. Ὁ Ρήγας ὁ Φεραῖος, ὁ ἐνθουσιώδης ὑμνητῆς τῆς ἐλευθερίας καὶ θερμότητος πα-

τριώτης, ἐπεχείρησε νὰ μεταβῇ τότε εἰς Βενετίαν, διὰ νὰ συνεννοηθῇ προφορικῶς μετὰ τοῦ Ναπολέοντος περὶ ἐξεγέρσεως ὄλων τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ συλληφθεὶς εἰς Τεργέστην ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας, παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἐφονεύθη. Ὁ δὲ Κοραῆς ἀπὸ τῶν Παρισίων προέτρεπε τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ νὰ ἐξεγερθοῦν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Αἱ ἐλπίδες τοῦ Κοραῆ καὶ ὁ πολεμικὸς αὐτοῦ ἐνθουσιασμὸς ἔτι μᾶλλον ἐδυναμώθησαν, ὅτε ὁ Ναπολέων μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ τοῦ Αὐστριακοῦ πολέμου ἐπεχείρησε κατὰ τὰ ἔτη 1798—1799 τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν.

Ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεία ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος πρὸ πάντων, διὰ νὰ ἐκφοβηθῇ ἡ Ἀγγλία, ὅτι ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης ἠδύναντο οἱ Γάλλοι νὰ προσβάλλουν τὰς εἰς τὰς Ἰνδίας Ἀγγλικὰς κτήσεις. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας πολέμου ὅλη σχεδὸν ἡ Εὐρώπη εὕρισκετο εἰς εἰρήνην πρὸς τὴν Γαλλίαν, μόνη δὲ ἡ Ἀγγλία ἐξηκολούθει ἀκόμη τὸν πόλεμον· διότι οὐσα ἰσχυροτέρα κατὰ θάλασσαν τῆς Γαλλίας, καὶ κατὰ θάλασσαν πολεμοῦσα, δὲν ἠδύνατο ἐντελῶς νὰ νικηθῇ ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὡς τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη. Μετὰ μεγάλης τόλμης καὶ ἀποφασιστικότητος ὁ Ναπολέων ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης καὶ νικήσας τοὺς Μαμελούκους, τοὺς πραγματικοὺς κυρίους τῆς Αἰγύπτου, καὶ τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ὡς ἐπικυρίαρχοι ἐπεμψαν στρατεύματα, ἔγεινε κύριος

ὅλης τῆς Αἰγύπτου, κατέλαβε δὲ καὶ μέρος τῆς Συρίας. Ἄλλ' ὁ Γαλλικὸς στόλος ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς ἐκ μέρους τοῦ Ἀγγλικοῦ.

Ἡ Αἰγυπτιακὴ αὕτη ἐκστρατεία, ἡ ὁποία καὶ ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἐποψιν ὑπῆρξε σπουδαία, ἠϋξήσε πολὺ τὴν δόξαν τοῦ Ναπολέοντος. Διὰ τοῦτο οὗτος, μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, ἐνθουσιωδῶς γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἐσκέφθη νὰ γείνη ὄχι πλέον ἀπλοῦς ἀρχιστράτηγος, ἀλλὰ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πολιτείας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ τότε πολίτευμα τῆς Γαλλίας δὲν ὑπῆρχεν ὑπέρτατον ἀξίωμα πολιτείας δι' ἓνα καὶ μόνον ἄνδρα, ὅπως ὑπάρχει τοῦτο εἰς τὴν σημερινὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἀπλῆ Κυβέρνησις δημοκρατικὴ (τὸ *Διευθυντήριον*), συγκειμένη ἐκ πολλῶν μελῶν, ὁ Ναπολέων ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τὸν στρατὸν μετερρύθμισε βιαίως τὴν πολιτείαν ἐπὶ τὸ μοναρχικώτερον καὶ ἐδημιούργησεν ἀνώτατον ἀξίωμα Ἀρχηγοῦ τῆς Δημοκρατίας, τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου. Τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἐψηφίσθη διὰ δέκα ἔτη, μετ' ὀλίγον ἔγεινεν ισόβιον, ἔπειτα δὲ μετεβλήθη εἰς αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου ἰδρύθη εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ 1800, ἦτοι κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ 18^{ου} αἰῶνος.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^{ον} ΑΙΩΝΑ

α') Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Εὐρώπη ἕως τοῦ 1815.

Αἱ μεταβολαὶ ὅσας ἐπέβαλεν ὁ Ναπολέων εἰς τὴν Γαλλίαν ἔγειναν δεκταὶ εὐκόλως. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐνῶ οἱ στρατοὶ τῆς Γαλλίας εἰς Εὐρώπην ἦσαν ὑπὸ ἄλλους ἀρχηγούς, ὅλοι οἱ καρποὶ τῶν λαμπρῶν νικῶν του εἰς Ἰταλίαν εἶχαν ἀπολεσθῇ. Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις, — Αὐστρία, Ρωσία, καὶ ἄλλαι μικρότεραι, — ἐνωθεῖσαι μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἤρχισαν ἐκ νέου τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Συμμαχικὰ στρατεύματα εἰσέβαλαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ρήνον χώρας.

Ὅλοι αἱ ἐλπίδες τῶν Γάλλων ἐστρέφοντο πρὸς τὸν Ναπολέοντα. Ἀληθῶς δὲ κατώρθωσεν οὗτος νὰ νικήσῃ πάλιν ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γαλλίας καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἰταλίαν. Κατώρθωσε μάλιστα ὁ Ναπολέων νὰ συνεννοηθῇ δι' ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν Ρωσίαν, τῆς ὁποίας αὐτοκράτωρ ἦτο τότε ὁ υἱὸς τῆς Μεγάλης ἡ Β' Αἰκατερίνης Παῦλος Α'. Ἐπέβαλε δὲ πάλιν τὴν εἰρήνην

εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ προσέθεσεν εἰς τὸ κράτος τῆς Γαλλίας καὶ ἄλλας χώρας τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἐράνη δέ, ἐπὶ μικρόν, καὶ ἡ Ἀγγλία πρόθυμος εἰς συναμολόγησιν εἰρήνης. Οὕτω περὶ τὸ 1802 ἐφαίνετο ὅτι γενικὴ εἰρήνη ἐμελλε νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀλλ' αἱ περὶ ταιαύτης εἰρήνης ἐλπίδες ἐματαιώθησαν ταχέως. Ἡ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν εἰρήνη δὲν συνωμολογήθη ὀριστικῶς, εἰς δὲ τὴν Ρωσίαν ὁ γενόμενος φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Ναπολέοντος αὐτοκράτωρ Παῦλος Α' ἀπέθανε τὸ 1803 βίαιον θάνατον. Ὁ γεαρός υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀλέξανδρος Α' ἔδειξε μὲν κατ' ἀρχὰς διαθέσεις εἰρηνικὰς, ἀλλὰ παρυσυρθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς περιεπλάκη μετ' ὀλίγον εἰς νέον κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον.

Ὁ πόλεμος κυρίως δὲν ἦτο πλέον κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὁποῖος τὸ 1804 ἀνηγχορεύθη αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων καὶ τοῦ ὁποῦν ἢ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλοκτημασύνη ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχαν πλέον ὅρια. Ἀφοῦ ἔγεινεν ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ, κατέλυσε τὰς πολλὰς εἰς Ἰταλίαν καὶ ἄλλαχού ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσας δημοκρατίας, μετέβαλεν αὐτὰς εἰς βασιλεία ἢ ἡγεμονίας, καὶ διώρισε βασιλεῖς τούτων καὶ ἡγεμόνας πολλοὺς ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ ἐκ τῶν στρατηγῶν του. Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ὁ ἴδιος προεκάλει τὴν Εὐρώπην, ἡ Ἀγγλία γῆν καὶ θάλασσαν ἐκίνει διὰ νὰ σχηματίσῃ νέαν μεγάλην συμμαχίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, προσφέρουσα αὐτῇ τὰς μεγάλας δαπάνας τοῦ πολέμου. Οὕτω τὸ 1805

ἤρχισε νέος πόλεμος, ἀφ' οὗ Ρωσία καὶ Αὐστρία συνεμάχησαν κατὰ τῆς Γαλλίας. Ἐνῶ δὲ ὁ Ναπολέων συνήθροιζε στρατεύματα εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Γαλλίας, προσποιούμενος ὅτι ἐσκόπει νὰ μεταβιβάσῃ στρατὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τοῦ στόλου του, αὐτὸς ἐπῆλθε τάχιστα ἐναντίον τῶν Ρωσικῶν καὶ Αὐστριακῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια εἶχαν ἐνωθῇ εἰς Αὐστρίαν, ἀλλ' ἦσαν ἀκόμη μακρὰν τῶν γαλλικῶν συνόρων, καὶ εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Αὐστερλιτσίου (2 Δεβρίου 1805) ἐνίκησε λαμπρῶς τοὺς συμμάχους· καὶ τὴν μὲν Αὐστρίαν ἠνάγκασε νὰ συνομολογήσῃ νέαν εἰρήνην μὲ νέας μεγάλας παραχωρήσεις χωρῶν, κατὰ δὲ τῆς Ρωσίας ἐξηκολούθησεν ὁ πόλεμος. Ἀντὶ δὲ τῆς Αὐστρίας, ἥτις ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συμμαχίας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν συμμαχίαν ἡ Πρωσσία. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων ἐκστρατεύσας τὸ 1806 ἐναντίον τῆς Πρωσσίας, κατέστρεψε τὸ κύριον μέρος τῶν στρατευμάτων της εἰς τὴν μάχην τῆς Ἰένης (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1806), ἔπειτα δὲ κατενίκησε καὶ τὸν Ρωσικὸν στρατὸν εἰς τὰς δύο μεγάλας μάχας τῆς Εἰλαυίας καὶ τῆς Φρηδλάνδης.

Μετὰ τὰς νίκας ταύτας ὁ Ναπολέων εἶχεν ὑπὸ τοὺς πόδας του πᾶσαν τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν ἄλλην Γερμανίαν, τῆς ὁποίας οἱ πλειστοὶ ἡγεμόνες (ἐκτὸς ἐννοεῖται τοῦ τῆς Αὐστρίας) εἶχαν συμμαχήσει μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Πρωσσίας. Αὕτῃ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους, τὸ Βερολῖνον, καὶ ὅλαι αἱ μεγάλαι πόλεις κατεῖχοντο ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ, ὃ δὲ τότε βασι-

λεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ', ὁ πρόπαππος τοῦ νῦν αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως Γουλιέλμου Β', εἶχεν ἀποσυρθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς μακρυσμένην τινὰ πόλιν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ρωσίας. Ὁ Ναπολέων, καταστρέψας σχεδὸν εὐτὼ τὸ Πρωσσικὸν κράτος καὶ νικήσας τὴν Ρωσίαν, ἤσθάνετο ἐν τούτοις τὴν ἀνάγκην νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν καὶ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Ρωσίας, διότι ταύτην δὲν ἤδύνατο νὰ καταστρέψῃ. Ἦθελε λοιπὸν νὰ τὴν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς συμμαχίας καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ σύμμαχόν του. Πρὸς τοῦτο ὅχι μόνον προέτεινεν εἰρήνην ἔντιμον εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλσιτίου (1807), χωρὶς νὰ ὑποβάλλῃ αὐτὴν εἰς οὐδεμίαν ταπείνωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Πρωσσίας ἀπέδωκε μέρος τοῦ κατακτηθέντος Πρωσσικοῦ κράτους.

Διὰ τῆς συμμαχίας πρὸς τὴν Ρωσίαν ἤθελεν ὁ Ναπολέων νὰ διανεμηθῇ μετὰ τοῦ Κράτους τούτου τὴν ἡγεμονίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Αὐστρία ἦτο τότε ταπεινωμένη, ἡ Πρωσσία σχεδὸν κατεστραμμένη, τὰ ἄλλα Γερμανικὰ κράτη σχεδὸν ὅλα εἶχαν τεθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ναπολέοντος· ἡ Ἰταλία ὅλη ἐξηρτάτο ἀπ' αὐτοῦ, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Ἰσπανία. Συμμαχῶν λοιπὸν μετὰ τῆς Ρωσίας ἐνόμιζεν ὅτι ἤδύνατο νὰ καταβάλλῃ καὶ τὴν Ἀγγλίαν καὶ νὰ ἄρῃ τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ τί ἤθελε κερδίσει ἡ Ρωσία ἀπὸ τῆς συμμαχίας ταύτης; Ἐδῶ ἀκριβῶς εὕρισκετο ὁλος ὁ κίνδυνος τῆς συμμαχίας καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας.

Ὁ Ναπολέων προτείνων εἰς τὴν Ρωσίαν συμμαχίαν, ἤθελε νὰ τὴν δελεάσῃ διὰ σχεδίων περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας. Ἡ Ρωσία εὕρισκετο ἀπὸ τοῦ 1806 εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν, ὅπου ἐβασίλευε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὁ συνετὸς καὶ ἀγαθὸς Σουλτᾶνος Σελὶμ Γ'. Ἀκριβῶς δὲ ὁ Ναπολέων, ἐνόσῳ δὲν εἶχε τελειώσῃ ὁ πρὸς τὴν Ρωσίαν πόλεμος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἐνεθάρρυνε τὸν Σουλτᾶνον εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ τούτου πολέμου. Ἀλλ' ἅμα εἰρήνευσε πρὸς τὴν Ρωσίαν τὸ 1807, προέτεινεν εἰς αὐτὴν τὴν διανομὴν τῆς Τουρκίας. Αἱ πρὸς τοῦτο διαπραγματεύσεις διήρκεσαν ἐπὶ ἔτη (1807—1810). Οἱ δύο αὐτοκράτορες Ναπολέων καὶ Ἀλέξανδρος ἐπεδαψίλευαν ἐπιδεικτικῶς θεύγματα φιλίας πρὸς ἀλλήλους, ἦλθαν δὲ καὶ ἅπαξ εἰς συνέντευξιν ἐπιδεικτικὴν εἰς τὴν Γερμανικὴν πόλιν Ἐρφούρτην. Ἡ συνέντευξις αὕτη ἔκαμε μεγίστην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὥς μέλλουσα νὰ κρίνῃ τὴν τύχην τοῦ κόσμου διὰ τῆς συνεννοήσεως τῶν δύο ἰσχυροτάτων ἡγεμόνων τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς συνεντεύξεως ταύτης ἤρχισε κατὰ μικρὸν ἡ διάλυσις τῆς συμμαχίας. Γαλλία καὶ Ρωσία δὲν ἠδύναντο νὰ συνεννοηθοῦν περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας, διότι αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσίας, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀπαίτησις τοῦ αὐτοκράτορός της περὶ καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, δὲν συνέφεραν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Διὰ τοιαύτης παρχωρήσεως ὁ Ναπολέων ἐκινδύ-

νευε νὰ ἀπολέσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπεδίωκε διὰ τῆς πρὸς τὴν Ρωσίαν συμμαχίας, ἥτοι τὴν εἰς Εὐρώπην ὑπεροχὴν. Διότι ἡ Ρωσία, γενομένη κυρία τοῦ Βοσπόρου, θὰ ἐγίνετο ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ὅλης Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο αἱ διαπραγματεύσεις δὲν ἔφθασαν εἰς ἀποτέλεσμα, καὶ εἰς τὴν συνέντευξιν τῆς Ἐρφούρτης συνεφωνήθη ἀπλῶς ἡ προσάρτησις εἰς τὴν Ρωσίαν τῶν παραδουναβίων χωρῶν, ἥτοι τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἔγινε, διότι μετ' ὀλίγον αἱ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας σχέσεις ἐτραχύνθησαν καὶ ἀπέληξαν εἰς πόλεμον φανερόν (1812), ἡ δὲ Ρωσία μὴ δυναμένη νὰ πολεμήσῃ συγχρόνως πρὸς τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ πρὸς τὴν Τουρκίαν, συνωμολόγησεν εἰρήνην πρὸς τὴν Τουρκίαν, μεσιτεία τῆς Ἀγγλίας.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης, τῆς συνομολογηθείσης εἰς Βουκουρέστιον τὸ 1812, ἡ Ρωσία ἀπέδωκεν εἰς τὴν Τουρκίαν τὰς ὑπ' αὐτῆς διαρκούντος τοῦ πολέμου καταληφθείσας ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας.

Εἰς δὲ τὸν πόλεμον τὸν ὅποιον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1812) ἐπεχείρησεν ὁ Ναπολέων κατὰ τῆς Ρωσίας, εἶχε σύμμαχον ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, πλὴν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Τουρκίας. Διότι ἡ Αὐστρία, (ἡ ὁποία τὸ 1810 εἶχεν ἐκ νέου πολεμήσει κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ πάλιν εἶχεν ἡττηθῇ,) ἡ ταπεινωμένη Πρωσσία, ὅλα τὰ ἄλλα Γερμανικὰ κράτη, αἱ ἰτα-

λικαὶ χῶραι, τῶν ὁποίων οἱ διάφοροι ἡγεμόνες ὑπέκειντο εἰς τὸν Ναπολέοντα, ἡ Ἰσπανία τῆς ὁποίας βασιλεὺς εἶχε κατασταθῇ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ὁ ἀδελφός του Ἰωσήφ, ὅλαι αὐταὶ αἱ χῶραι ἔλαβαν μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα στρατός, παραλαμβάνων σώματα ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἀνῆρχετο εἰς τὸν πρωτοφανῆ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἀριθμὸν τῶν 500 χιλιάδων ἀνδρῶν.

Καὶ ὅμως ὁ μέγας οὗτος στρατός, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἐπροχώρησε νικηφόρος μέχρι Μόσχας, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1812—1813 καὶ εἰς τὴν ὑποχώρησιν ἐκείνην ἔπαθε τὰ πάνδεια καὶ κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Μόνον ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ ὀκτὼ περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν ἐπέστρεψε σῶος ἐκ τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ Ρῶσοι γενόμενοι νικηταὶ ἐξηκολούθησαν τὸν πόλεμον προχωρήσαντες εἰς τὴν Γερμανίαν. Τότε ἡ Πρωσία, χωρισθεῖσα ἀπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἠνώθη μετὰ τῆς Ρωσίας.

Ὁ Ναπολέων, ἐν τῷ μεταξὺ, στρατολογήσας εἰς Γαλλίαν νέον στρατόν, ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἀλλὰ μετὰ τινὰς μάχας καὶ ἡ Αὐστρία ἠνώθη μετὰ τῶν ἐχθρῶν του. Οὕτω δὲ ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη μάχη τῆς Λειψίας (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1813), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκηθη ἐντελῶς καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ πέραν τοῦ Ρήνου. Τότε ὅλα τὰ Γερμανικὰ κράτη ἀπεστάτησαν ἀπ' αὐτοῦ. Οἱ σύμμαχοι διαβάντες τὸν Ρήνον εἰσέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ μετὰ τινὰς μάχας πρὸς τὸν Ναπολέοντα ἐπροχώρησαν μέχρι Παρι-

σίῳ (κατὰ τὸ 1814). Ὁ Ναπολέων στενοχωρούμενος πανταχόθεν, ἔχων δὲ τὴν τῶρα καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους ἐχθρικῶς διακείμενον πρὸς αὐτόν, ἠναγκάσθη, κατ' ἀπαίτησιν τῶν συμμάχων δυνάμεων, νὰ παραιτηθῇ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς μικρᾶς νήσου Ἑλλάδας, εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας, τῆς ὁποίας νήσου οἱ σύμμαχοι τὸν ὠνόμασαν ἡγεμόνα.

Ὁ Ναπολέων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ σύμμαχοι ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας βασιλεῖα τὸν Λουδοβίκον 18ον, νεώτερον ἀδελφόν τοῦ ἐκθρονισθέντος ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ φονευθέντος ἐπὶ τοῦ ἱκριώματος βασιλέως Λουδοβίκου 18ον, συνωμολόγησαν δὲ πρὸς τὴν Γαλλίαν τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων (τὸ 1814), ἐπανάφεραν τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας εἰς τὴν ἑκτασιν περίπου τὴν ὁποίαν εἶχαν πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν μεγάλην ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου.

Ἀκολουθῶς οἱ σύμμαχοι, οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ὑπουργοὶ καὶ σύμβουλοι αὐτῶν συνήλθον εἰς Βιέννην διὰ νὰ συγκροτήσουν μεγάλην σύνοδον, ἥ ὁποία ἐμελλε νὰ διακανονίσῃ ἐκ νέου τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης, νὰ διανείμῃ ἢ ν' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς λαοὺς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀφηρεύθησαν ἀπ' αὐτῶν ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ἐν γένει νὰ διαρρυθμίσῃ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πράγματα ἐπὶ νέων ἀσφαλῶν βάσεων.

Ἄλλ' ἐνῷ συνεκροτεῖτο τὸ συνέδριον τοῦτο τῶν ἡγεμόνων, καὶ συνεζητοῦντο τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ πολιτικὰ ζητήματα, ὁ Ναπολέων ἔφυγε κρυφίως ἀπὸ τὴν Ἑλβαν, ἀπεβιδάσθη μετὰ τῶν ὀλίγων στρατιωτῶν του εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας, καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα, γινόμενος δεκτὸς πανταχοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Τὰ βασιλικά στρατεύματα, τὰ ὅποια ἐστάλησαν ἐναντίον του, ἀπεστάτησαν πρὸς αὐτὸν καὶ οὕτως ἄναιμωτὶ ἔφθασε πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Παρισίων. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος 18^{ος} ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ πάλιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ὅτε οἱ ἐν Βιέννῃ ἡγεμόνες ἔμαθαν ταῦτα, κατελήφθησαν ἀπὸ μεγάλῃν ἀγανάκτησιν καὶ ὁμοφώνως ἐκήρυξαν τὸν Ναπολέοντα ἐχθρὸν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὸν προέγραψαν, ὁηλαδὴ ἐπέτρεψαν εἰς πάντα νὰ τὸν συλλάβῃ καὶ νὰ τὸν φονεύσῃ.

Ὁ Ναπολέων ἀναγκασθεὶς οὕτω νὰ πολεμήσῃ καθ' ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἐξεστράτευσεν ταχέως μετὰ τοῦ στρατοῦ, τὸν ὅποιον εἶχεν ἐτοιμάσει ἐν τῷ μεταξῷ, καὶ ἄφ' οὗ ἔγινεν πάλιν κύριος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γαλλίας ἐξῆλθε τῶν συνόρων. Ἀλλὰ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βατερλώ (15 Ἰουνίου 1815) ἐνίκηθη ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Παρισίους. Μὴ εὐρισκόμενος καὶ ἐκεῖ ἐν ἀσφαλείᾳ, διότι τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ἐπήρχοντο κατὰ τῶν Παρισίων, ἔφυγεν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Γαλλίας, διὰ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἀμερικὴν. Ἀλλὰ τὰ παράλια κατεῖχοντο ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου καὶ ἡναγκάσθη ὁ Ναπο-

λέων νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν καὶ ἄσυλον εἰς Ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον, καταφυγὼν οὕτως, ὅπως τὸ πάλαι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, εἰς τὴν προστασίαν τοῦ κράτους ἐκείνου, μετὰ τοῦ ὁποῖου εὕρισκετο ἕως τώρα εἰς ἀδιάλλακτον ἔχθραν καὶ εἰς διηνεκῇ πόλεμον. Ὁ Ναπολέων ἠλπίζεν ὅτι ἔμελλεν οὕτω νὰ εὕρῃ μεγάλου ψυχὸν ὑποδοχὴν. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἔμεινε πιστὴ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν συμμάχων περὶ τοῦ Ναπολέοντος ἀποφασισθέντα, καὶ τὸν ἔπεμψεν ὡς ἀπλοῦν ἰδιώτην καὶ αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἐν τῷ Ὁκεανῷ κειμένην νήσον τῆς Ἀγίας Ἑλένης, ὅπου μετὰ πενταετὴ αἰχμάλωτον βίον ἀπέθανε τὸ 1821. Οἱ δὲ σύμμαχοι ἡγούμενες ἀποκατέστησαν πάλιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας τὸν Λουδοβίκον 18^{ον}, καταλαθόντες διὰ στρατοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ἐπαρχίας τινὰς τῆς Γαλλίας, χάριν ἀσφαλείας τοῦ θρόνου τούτου καὶ χάριν τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῆς νέας πρὸς τὴν Γαλλίαν συνθήκης. Πρὶν δὲ ἀπέλθουν ἐκ Παρισίων οἱ τρεῖς ἐκ τῶν συμμάχων, οἱ αὐτοκράτορες δηλαδὴ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, συνωμολόγησαν πρὸς ἀλλήλους νέαν συνθήκην καὶ συνεκρότησαν τὴν Ἱερὰν καλούμενην *Συμμαχίαν*.

6') Ἡ Βιενναία Συνθήκη καὶ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία.

Ἡ Βιενναία σύνοδος ἦτο μοναδική μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν συνόδων διὰ τὴν λαμπρότητά της, διότι παρεκάθηντο εἰς αὐτὴν οἱ σπουδαῖοι

τατοι ἡγεμόνες καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης Καποδίστριας ἦτο μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρωσίας, ὡς τοιοῦτος δὲ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς συνόδου ταύτης, τὰ ὅποια καθωρίσθησαν διὰ τῆς Βιεννίας συνθήκης, ἦσαν 1^{ον}) ἡ διανομὴ τῶν χωρῶν ὅσας εἶχεν ἀφαιρέσει ἡ Γαλλία ἀπὸ τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη καὶ ἡ Ἰδρυσίς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, τῆς ὁποίας ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία ἦσαν τὰ ἰσχυρότατα μέλη. 2^{ον}) ἡ διανομὴ τῶν Ἰταλικῶν χωρῶν μεταξὺ τῶν πρῶτην ἡγεμόνων των, καὶ ἡ παράδοσις εἰς τὴν Αὐστρίαν τῶν καλλίστων χωρῶν τῆς βορείου Ἰταλίας (Βενετίας καὶ Λομβαρδίας). 3^{ον}) ἡ ἔνωσις μεγίστου μέρους τῆς Πολωνίας μετὰ τοῦ Ρωσικοῦ κράτους. 4^{ον}) ἡ μετὰδοσις τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, καὶ ἡ παράδοσις εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῆς Μελίτης. 5^{ον}) ἡ μετὰ τῆς Σουηδίας ἔνωσις τῆς Νορβηγίας. 6^{ον}) ἡ εἰς Ἰσπανίαν ἀποκατάστασις τῆς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος καταλυθείσης πρῶτην βασιλικῆς δυναστείας τῆς χώρας ταύτης (ἥτις κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βουρβόνων, ὡς καὶ ἡ τῆς Γαλλίας βασιλικὴ οἰκογένεια).

Ἐκτὸς τῆς συνθήκης ταύτης, ἡ ὅποια ἐκκρόνισε τὴν προσελθοῦσαν εἰς Εὐρώπην κατάστασιν μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος, καὶ τῆς ὁποίας συνθήκης πολλαὶ διατάξεις ἰσχύουν μέχρι σήμερον, οἱ τρεῖς ἡγεμόνες Ρωσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσίας, ἦτοι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ αὐτοκράτωρ

τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Α' καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ', προτοῦ νὰ ἀπέλθουν ἐκ Παρισίων τὸ 1815, συνωμολόγησαν, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω, συμμαχίαν, διὰ τῆς ὁποίας συνεφώνουν μεταξὺ τῶν νὰ κυβερνοῦν οἱ ἡγεμόνες τοὺς λαοὺς ὡς πατέρες, χωρὶς νὰ περιορίζονται ὑπὸ συνταγμάτων, καὶ εἰς τὴν τοιαύτην κυβερνήσιν τῶν λαῶν νὰ βοηθοῦν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί, διὰ νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸν κόσμον αἰώνιος εἰρήνη ἐξωτερικὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν, καὶ διαρκὴς εἰρήνη ἐσωτερικὴ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κυβερνωμένων λαῶν. Τὴν συνθήκην τῆς συμμαχίας ταύτης ἀνεκοίνωσαν οἱ τρεῖς ἰδρυταί τῆς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, καὶ οὕτως ἡ Ἱερὰ Συμμαχία ἔγεινε γενικὴ Εὐρωπαϊκὴ. Ὡνομάσθη δὲ ἡ Συμμαχία Ἱερὰ, ὡς ἐκ τοῦ ἱεροῦ δῆθεν σκοποῦ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέβλεπεν.

Ἀληθῶς ἡ ἔννοια τῆς συνθήκης ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως τοιαύτη. Ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες τῶν τότε χρόνων καὶ οἱ πολιτικοὶ σύμβουλοι αὐτῶν, πρὸ πάντων οἱ τῆς Αὐστρίας, παρεξέτειναν τὴν ἔννοιαν ταύτην, καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας κατεπολέμησαν πᾶν κίνημα φιλελεύθερον. Τὸ δὲ περὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν βασιλέων δόγμα τῆς συνθήκης ἡρμήνευσαν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἂν εἷς λαὸς ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς κυβερνήσεως, οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες νὰ βοηθοῦν αὐτὸν εἰς τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκ τούτου πολλὰ ἐπαθον οἱ ὑπὲρ ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενοι λαοί, ἰδίως

οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Γερμανοί καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληγες, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ Ἱστορία τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1815, ὅποτε συνωμολογήθη ἡ Ἱερὰ Συμμαχία, μέχρι τοῦ 1830, ὅποτε περιήλθεν εἰς παρακμὴν καὶ ἀδυναμίαν.

γ') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1818 ἕως τοῦ 1830.

Ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1815 ἕως τοῦ 1830 ἦτο γενικῶς εἰρηνικὴ· πόλεμοι μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δὲν ἐγένοντο. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις ἦτο ταραχώδης εἰς πολλὰς χώρας, ἰδίως εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

Ἡ Γερμανία ἦτο ἀπὸ αἰῶνων διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη, τῶν ὁποίων τὸ ἰσχυρότερον ἦτο τὸ Αὐστριακόν, βυθμηδὸν δὲ κατέστη ἰσχυρὸν καὶ τὸ Πρωσσικὸν βασίλειον. Ἡ διαίρεσις αὕτη παρέλυε τὴν δύναμιν τοῦ ἔθνους καὶ οἱ μᾶλλον φιλοπάτριδες μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἐπόθουν ἀνέκαθεν Γερμανίαν ἡνωμένην, διότι μόνον ἡ ἑνωσις ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἰσχύον. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπεθύμουν οἱ ἄνδρες οὗτοι νὰ προικισθῇ ἡ πατρίς των, ἥτοι τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη, καὶ διὰ συνταγματικῶν θεσμῶν φιλελευθέρων. Ἀκριβῶς δὲ καθ' ὃν χρόνον τὰ Γερμανικὰ κράτη, (καὶ ἰδίως ἡ Πρωσσία μετὰ τὰς ἡττας καὶ μεγάλας ταπεινώσεις καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς εἰς τὴν Γαλλίαν,) κατώρθωσαν νὰ ἐξεγείρουν ἀπὸ τοῦ

1813 τοὺς Γερμανικοὺς λαοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος, ὑπέσχεοντο εἰς αὐτούς, μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἐξέγερσιν καὶ νίκην, θεσμοὺς πολιτικοὺς ἀσφαλιζόντας ἐλευθερίαν καὶ ἔνωσιν. Ἀλλ' ἀφοῦ κατώρθωσαν οὕτω νὰ ἐλευθερώσουν τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ναπολέοντος, ὁὖν ἐξεπλήρωσαν τὴν ὑπόσχεσίν των, ἔνεκα τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Οὐτε ἡ Αὐστρία οὐτε ἡ Πρωσσία ἐδωκαν θεσμοὺς φιλελευθέρους εἰς τοὺς λαοὺς των· μόνον μικρά τινα Γερμανικὰ κράτη ἔπραξαν τοῦτο· καὶ ἡ ἔνωσις δὲ τῆς Γερμανίας, ἡ διὰ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἦτο πολὺ χαλαρά. Ἐκ τούτου μεγάλη δυσχρέστεια κατέλαθε τοὺς φιλελευθέρους Γερμανοὺς.

Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, οἱ ἄνδρες οἱ πολιτικοί, καὶ ὅσοι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀνεμιγνύοντο εἰς τὰ πολιτικὰ λαλοῦντες ἢ γράφοντες, διηροῦντο εἰς δύο μερίδας· ἐξ ἑνὸς εἰς φιλελευθέρους, τῶν ὁποίων οἱ σφοδρότεροι, οἱ ζητοῦντες ριζικὰς μεταρρυθμίσεις, ὠνομάζοντο *ρίζοσπάσται*,—ἢ καὶ *ἐπαναστατικοί* ὡς θέλοντες δι' ἐπαναστάσεως νὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των· ἐξ ἄλλου δὲ εἰς *συντηρητικοὺς* ἢ *νομιμόφρονας*, ἦτοι τοὺς θέλοντας τὴν διατήρησιν τῶν πραγμάτων ὅπως εἶχαν, θεωροῦντες νόμιμον τὴν τοιαύτην κατάστασιν. Τούτων οἱ σφοδρότεροι ὠνομάζοντο *ἀπολυταρχικοί*,—ἢ *ἀντιδραστικοί*, ὡς θέλοντες ἀπόλυτον δεσποτικὴν κυβέρνησιν καὶ ἀντιδρῶντες, ἦτοι ἀντιπράττοντες, κατὰ πάσης μεταβολῆς φιλελευθέρως. Εἰς Γερμανίαν ὁ με-

ταξὺ τῶν δύο μερίδων ἀγῶν διεξήχθη ἄνευ ἐπαναστάσεων, διὰ λόγων καὶ συγγραμμάτων, διὰ τῆς δημοσιογραφίας, καὶ μὲ εἰρηνικὰς διαδηλώσεις, τῶν ὁποίων κέντρα ἦσαν τὰ Πανεπιστήμια, ὅπου οἱ φοιτηταὶ ἦσαν θερμοὶ ὁπαδοὶ τῶν νέων ἰδεῶν. Ἀπέναντι τῶν εἰρηνικῶν τούτων κινημάτων αἱ κυβερνήσεις τῶν Γερμανικῶν κρατῶν συνεκρότουν *συνδιασκέψεις* τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, καὶ διὰ συμβάσεων καὶ δι' ἀποφάσεων, ἔτι δὲ διὰ νόμων αὐστηρῶν, ἀντενέηργον ἐναντίον πάσης φιλελευθέρας κινήσεως. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν εἰς Γερμανίαν μέχρι τοῦ 1848.

Ἄλλ' εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἥτις καὶ αὕτῃ ἐναντίον τῶν πύθων πλείστων φιλοπατριδῶν Ἰταλῶν ἔμεινεν, ὡς ἡ Γερμανία, καὶ μετὰ τὸ 1815 διηρημένη εἰς πολλὰ κράτη, καὶ τῆς ὁποίας μέγα μέρος ὑπέκειτο εἰς ξένον κράτος, τὸ Αὐστριακόν, ὁ ἀγῶν ὑπὲρ ἐλευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἀπέληξε κατ' ἀρχὰς εἰς νικηφόρον ἐπανάστασιν (εἰς τὰ κράτη τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πεδεμοντίου). Ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἥτις δὲν ἦτο πολιτικῶς διηρημένη, ἀλλ' ἀπετελεῖ ἐνιαῖον κράτος, ὁ κατὰ τῆς τυραννικῆς ἀπολυταρχίας ἀγῶν ἔληξεν εἰς ἐπανάστασιν καὶ καθιέρωσιν φιλελευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν.

Ἄλλ' εἰς τὰς χώρας ταύτας, ὅπου ἐνίκησε κατ' ἀρχὰς ὁ ἀγῶν τῆς ἐλευθερίας, ἡ Ἰερὰ Συμμαχία, δηλαδὴ οἱ ἡγεμόνες οἱ πρωτοστατοῦντες αὐτῆς, ἐφήρμοσαν τὴν ἐξῆς μέθοδον καταστολῆς: Ἄμα ἤρχιζαν αἱ ἐπαναστάσεις, οἱ ἡγεμόνες οὗτοι συνήρχοντο εἰς συνέντευξιν ἢ

εἰς συνέδριον εἰς τινὰ πόλιν (ὡς εἰς Λαϋθάχην, εἰς Βερώνην), καὶ ἐπεφόρτιζαν τὴν μίαν ἐκ τῶν μεγάλων δυνάμεων νὰ ἐπεμβῇ στρατιωτικῶς εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν χώραν καὶ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν. Οὕτως ἡ Αὐστρία, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, κατέστειλε στρατιωτικῶς εἰς Ἰταλίαν τὴν ἐπανάστασιν (1821), ἡ δὲ μοναρχικὴ τότε Γαλλία εἰς Ἰσπανίαν (1823). Οὕτω δὲ καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας χώρας ὑπερίσχυσεν ἡ ἀντιδράσις καὶ ἀποκατεστάθη τὸ πρῶτον καθεστώς.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (1820) ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς Ἰσπανίας αἱ εἰς τὴν μέσην καὶ νοτίαν Ἀμερικὴν Ἰσπανικαὶ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι ἐκυβερνῶντο τυραννικῶς ὑπὸ τῆς μητροπόλεως Ἰσπανίας. Ἡ Ἰσπανία ἠγωνίσθη νὰ ὑποτάξῃ τὰς ἀποστατησάσας ἀποικίας, ἤθελεν δὲ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν Ἰσπανίαν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον αἱ κυβερνήσεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, (εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ 1822 τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἀνέλαθεν ὁ φιλελεύθερος καὶ μεγαλόφρων πολιτευτὴς Γεώργιος Κάννινγκ, ἐχθρὸς ἄσπονδος τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ τῆς ἀντιδράσεως), κατεπολέμησε τὴν τοιαύτην ἀνάμιξιν τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, καὶ ἀνεγνώρισεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἰσπανικῶν ἀποικιῶν, αἵτινες ἔκτοτε κατεστάθησαν καὶ πράγματι ἀνεξάρτητοι διὰ τῶν γενναίων ἀγώνων τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπανάστασεως. Μεταξὺ αὐτῶν μέγας ἀληθῶς ἀνεδείχθη ὁ περίφημος Βολιβάρ (ἀπὸ Βολιβίας).

δ') Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

Ἡ Ἱερὰ Συμμαχία ὁλεθρίως ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας μέγαν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ἐνῶ ὁ ἀγὼν οὗτος κατ' οὐσίαν οὐδεμίαν σχέσιν εἶχε πρὸς τὰ εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην διεξαγόμενα κινήματα μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν ἀντιδραστικῶν, ἦτο δὲ ἀγὼν ἐθνικὸς καὶ θρησκευτικὸς, ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς, ὑπὲρ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ τὸν ὅποτον οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας εἶχαν κηρύξει προστάτην τῆς Συμμαχίας τῶν, ἐν τούτοις αἱ κυβερνήσεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἀντὶ νὰ ὑποστηρίξουν τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα, τὸν κατεπολέμησαν. Οἱ ἀντιδραστικοὶ ὀπαδοὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἐχαρακτήρισαν τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐπανάστασιν ἄδικον ἐναντίον τῆς νομίμου ἀρχῆς τοῦ Σουλτάνου, ὁ ὅποιος ἔπρεπε κατ' αὐτοῦς, καίτοι ὅθεν ἦτο χριστιανὸς ἡγεμὼν, νὰ θεωρηθῇ ἀδελφὸς καὶ νὰ τύχῃ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Τὴν θεωρίαν ταύτην ὑπεστήριξεν ἰδίως ὁ φιλότουρκος ἀρχιγρχηματεὺς τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους πρίγκιψ Μεττερνίχος καὶ παρέσυρεν εἰς τὰς ἰδέας του ταύτας τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Α' τῆς Ρωσίας.

Ἀληθῶς ὁ θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς χαρακτήρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἶχεν ἀποδειχθῇ ἐξ ἀρχῆς, ὅποτε

ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνώτατοι λειτουργοὶ ἐκκλησιαστικοὶ εἶχαν σφαγῇ θυσιάζοντες τὴν ζωὴν των μαρτυρικῶς εἰς τὸν βωμὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας ἔνεκα τῶν σφαγῶν τούτων εἶχε διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῶν γινομένων εἰς τὴν Τουρκίαν ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶχε διακόψει τὰς διπλωματικὰς πρὸς τὴν Τουρκίαν σχέσεις. Οἱ περὶ τὸν Μεττερνίχον ὅμως κατώρθωσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἐκρηξίν Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἡ καρτερόψυχος ἐπιμονὴ τῶν Ἑλλήνων, τὰ μεγάλα κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν κατορθώματά των, ὁ ἐνθουσιασμός τὸν ὁποῖον ταῦτα ἐπροξένουν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τοὺς φιλελευθέρους καὶ εἰς τοὺς εἰλικρινεστέρους τῶν συντηρητικῶν, καὶ πρὸς τούτοις ἡ δόξα τῆς ἀρχαιότητος, ἠνάγκασαν τὰς κυβερνήσεις νὰ πράξουν τι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ ἡ Ρωσία, (ὅπου ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1825 εἶχε διαδεχθῇ τὸν ἀποθανόντα Ἀλέξανδρον Α' ὁ πολὺ ἐνεργητικώτερος καὶ ἀποφασιστικώτερος ἀδελφός του Νικόλαος Α'), ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία, ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς Αὐστρίας (τῆς ὁποίας τὴν πολιτικὴν ἡκολούθησε τότε καὶ ἡ Πρωσία), συνωμολόγησαν συνθήκην ὑπὲρ ἐλευθερώσεως μέρους τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἡ ἀντίστασις τῆς Τουρκίας εἰς τὰς εἰρηνικῶς προταθείσας ἀπαιτήσεις τῶν δυνάμεων ἐπέφερε τὴν περίφημον ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου (8 Ὀκτωβρίου 1827), εἰς τὴν ὁποίαν κατεστράφη ὁ τουρκικὸς στόλος. Ἡ καταστροφὴ αὕτη ἤρθεῖσε πολὺ τὴν Τουρκίαν καὶ τὸν Σουλτᾶνον Μαχ-

μὲν Α' (τὸν βασιλεύοντα ἀπὸ τοῦ 1808) ἐναντίον τῆς Ρωσίας, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει οὗτος ὡς πρωταίτιον τῆς ἐπελθούσης καταστροφῆς. Ἡ ἐχθρική καὶ προκλητικὴ διαγωγή τῆς Τουρκίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας, παρώργισε τὸν Τσάρον, ὅστις ἐπὶ τέλους ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ὁ πόλεμος διαρκέσας δύο ἔτη (1828—1829) καὶ διεξαχθεὶς καὶ εἰς Εὐρώπην καὶ εἰς Ἀσίαν, ἀπέληξεν εἰς τὴν ὀριστικὴν νίκην τῶν Ρώσων. Οὗτοι ὑπερβάντες τὸ 1829 τὸν Αἴμα, ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Διεδωίτς (τὸν ἐπικληθέντα διὰ τοῦτο Ὑπεραίμιον, *Βαλκάνσκη*), ἐπρωχώρησαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐκεῖ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Τουρκίαν εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας αὕτη ἀνεγνώριζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐντὸς περιῖπου τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος. Συγχρόνως δὲ Γαλλικὸς στρατὸς κατοχῆς ἦλθεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαιζῶνα εἰς Πελοπόννησον διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τὸν Ἰβραήμ. πασᾶν. Ἐν τῇ μετὰξὺ συνδιάσκεψις ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὀνομάσθησαν πλέον προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις, εἶχε συνέλθει εἰς Λονδῖνον, διὰ νὰ κανονίσῃ τὰς λεπτομερείας τῶν ὁρίων καὶ τῶν ἄλλων διατάξεων τῆς συνθήκης περὶ ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς (1830) διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ἐλευθερωθεῖσων Ἑλληνικῶν χωρῶν ὡς βασιλείου Ἑλληνικοῦ, τοῦ ὁποῦ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν προστατίδων δυνάμεων ἐξε-

λέγῃ ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Ὁθων, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Βιττελσμάχων.

ε') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1830 ἕως τοῦ 1848.

Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἔγεινε περίπου τὸ 1830. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ τοῦτο καὶ ἄλλα σπουδαῖα γεγονότα συνέβησαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰς Γαλλίαν ἔγινεν ἐπανάστασις τὸν Ἰούλιον τοῦ 1830 (διὰ τοῦτο δὲ λέγεται *Ἰουλιανή*) ἐναντίον τοῦ βασιλέως Καρόλου Ι', διαδόχου τοῦ ἀποθανόντος τὸ 1824 ἀδελφοῦ του Λουδοβίκου ΙΗ', τὸν ὁποῖον, ὡς εἶδομεν, αἱ Δυνάμεις εἶχαν καταστήσει βασιλέα τῆς Γαλλίας τὸ 1814. Ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις ἀνέτρεψε τὸν θρόνον τοῦ ἀρχαίου βασιλικοῦ οἴκου τῆς Γαλλίας, τοῦ Βουρβωνικοῦ καλουμένου· ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις δὲν ἀπέληξεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς μοναρχίας καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος, φοβούμενοι τὰς ἐνεργείας τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, καὶ συνετῶς φερόμενοι, ἠκολούθησαν μέσῃν τινὰ ὁδῶν. Ἀντὶ νὰ ἱδρῦσουν δημοκρατίαν, ἠρκέσθησαν νὰ καταστήσουν τὴν βασιλείαν μᾶλλον φιλελεύθερον· θεωρήσαντες δὲ ἐκπτωτον τὸν ἀρχαῖον βασιλικὸν οἶκον τῶν Βουρβόνων, ἐξέλεξαν βασιλέα ἐκ πλαγίου κλάδου τοῦ οἴκου ἐκείνου, τοῦ κλάδου τῶν Αὐρηλιανῶν (ἢ ὡς λέγουσι οἱ Γάλλοι Ὀρλεάν), τὸν Ὀρλεανίδην πρίγκιπα Λουδοβίκον Φίλιππον, ὁ ὁποῖος συνήνεσε προθύμως νὰ εἰσαγάγῃ σὺν-

ταγμα φιλελεύθερον, καὶ ὠνομάσθη διὰ τοῦτο «πολί-
της βασιλεὺς». Οὕτως ἡσύχασαν εἰς Γαλλίαν τὰ
πράγματα.

Καὶ εἰς Ἰταλίαν δὲ ἔγειναν κινήματά τινα ἐκ μέ-
ρους τῶν φιλελευθέρων καὶ δημοκρατικῶν, καὶ τῶν
ὀπαδῶν τῆς Ἰταλικῆς ἐνώσεως· ἀλλὰ δὲν ἔφεραν ἀπο-
τέλεσμα.

Σπουδαῖον γεγονός τοῦ 1830 εἶναι καὶ ἡ ἐπανάστα-
σις ἡ Πολωνική. Ἡ Πολωνία μέχρι τοῦ τέλους τοῦ
παρελθόντος αἰῶνος ἦτο κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἰκα-
νῶς μέγα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ τρεῖς
γείτονες Δυνάμεις, Ρωσία, Αὐστρία καὶ Πρωσσία, ἐπω-
φελοῦμεναι ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἀδυναμίας τῆς Πολω-
νίας, διεμέλισαν τὸ κράτος καὶ τὸ διενεμήθησαν με-
ταξὺ τῶν. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ναπολεὼν εἶχε ταπεινώ-
σει Αὐστρίαν καὶ Πρωσσίαν, μικρὸν μέρος τῆς Πολω-
νίας εἶχεν ἐλευθερωθῆ· ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα τῶν Πολω-
νῶν, διαρκούντος τοῦ μετὰ τῆς Ρωσίας πολέμου τοῦ
Ναπολέοντος, νὰ ἀποκαταστήσουν τὸ ἄλλοτε ποτε
κράτος τῆς Πολωνίας, ἀπέτυχε μετὰ τὴν ἥτταν τῆς
Γαλλίας. Ἡ ἐν Βιέννῃ σύνοδος τοῦ 1815 διεμέρισεν ἐκ
νέου τὴν Πολωνίαν μεταξὺ τῶν τριῶν κρατῶν, ἀλλὰ
τὸ πλεῖστον ἔδωκεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐπὶ τῷ ὄρει ἡ
Ρωσικὴ Πολωνία ν' ἀποτελέσῃ ἴδιον κράτος, τὸ βα-
σίλειον τῆς Πολωνίας, μετὰ ἰδιαιτέρου φιλελευθέρου
συντάγματος καὶ ἰδίου στρατοῦ ἐθνικοῦ· ὁ δὲ αὐτο-
κράτωρ τῆς Ρωσίας νὰ εἶναι ἀπλοῦς βασιλεὺς τῆς Πο-
λωνίας. Τοῦτο ἐπεθύμει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξαν-

δρος καὶ τὸ εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς Πολωνοὺς πρό-
τερον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 ἐξεπλήρωσε πιστῶς τὴν
ὑπόσχεσίν του.

Ἄλλ' ἐπὶ Νικολάου Α', τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀλεξάν-
δρου Α', ἐγένεον ἀνθαιρεσίαι τινὲς ἐκ μέρους τῆς Ρω-
σίας. Διὰ τοῦτο δὲ οἱ Πολωνοί, θέλοντες ἐντελῶς νὰ
χωρισθοῦν ἀπὸ τῆς Ρωσίας καὶ ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν
βοήθειαν τῆς Γαλλίας, ἐπανέστησαν τὸ 1830 καὶ ἐκῆ-
ρυξαν ἐκπτωτον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ
βασιλικοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας. Ὅταν δὲ εἰσῆλθεν ὁ
Ρωσικὸς στρατός, ἐνίκησαν εἰς ἱκανὰς μάχας καὶ ἀνέ-
κοψαν τὴν πορείαν τῶν Ρώσων. Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον
ἔτος, 1831, μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ἡττήθησαν καὶ
ὑπετάγησαν. Ἡ Πολωνία ἀπώλεσε τὸν προνομιοῦχον
αὐτῆς θρόνον εἰς τὸ Ρωσικὸν κράτος, τὴν αὐτονομίαν,
τὸ σύνταγμα αὐτῆς, καὶ ἀφωμοιώθη διοικητικῶς πρὸς
τὴν λοιπὴν Ρωσίαν, ἀποῦ οὐδεμία Εὐρωπαϊκὴ δύναμις,
οὔτε ἡ Γαλλία, ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν της.

Τὸ 1830 καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἦτοι εἰς τὴν
Ὁθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἐγέναντι τινα σπουδαῖα
πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ γεγονότα. Ὁ Σουλτᾶνος
Μαχμουτ διὰ νὰ καταβάλλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλ-
λάδος εἶχεν ἐπικαλεσθῇ ἀπὸ τοῦ 1824 τὴν βοήθειαν
τοῦ εἰς αὐτὸν ὑποτελοῦς, ἀλλ' ἰσχυροῦ σατράπου τῆς
Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆ πασσᾶ, ἀρχηγοῦ καὶ θεμε-
λιωτοῦ τῆς σήμερον ἐν Αἰγύπτῳ ἡγεμονικοῦ δυνά-
στεας τῶν Χεδιβῶν. Ὁ Μαχμουτ Ἀλῆς εἶχε πέμψει
στόλον καὶ στρατὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ

υἱοῦ, τοῦ περιφήμου Ἰβραήμ πασσᾶ. Εἰς τοῦτον ὁ Σουλτᾶνος εἶχεν ὑποσχεθῆ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης. Καὶ ἡ μὲν Κρήτη μὴ ἐλευθερωθεῖσα, ἐδόθη τὸ 1830 εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' ὁ Μαχμούτ Ἀλῆς καὶ ὁ Ἰβραήμ πασσᾶς ἐζήτουν καὶ ἄλλην χώραν εἰς Συρίαν ἀντὶ τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν ὑποσχέθη μὲν ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δώσῃ, ἀφοῦ αὕτη ἡλευθερώθη.

Ἔνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τούτων ἐπῆλθε πόλεμος μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ Β' καὶ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἰβραήμ ὡς ἀρχιστράτηγος ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας τὸν τουρκικὸν στρατὸν, κατέλαβεν ἐντὸς μικροῦ χρόνου τὴν Συρίαν ὅλην, ἔπειτα δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ νίκησας πλησίον τοῦ Ἰονίου νέον μέγαν τουρκικὸν στρατὸν ἐπροχώρει πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τότε ὁ Σουλτᾶνος Μαχμούτ Β' ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας. Οὗτος δὲ ἔπεμψε στρατὸν, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Ἰβραήμ δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, διὰ δὲ τῆς μεσιτείας τῶν Δυνάμεων συνωμολογήθη ἡ ἐν Κοτταεῖῳ (πύλῃ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας) συνθήκη τοῦ 1833, διὰ τῆς ὁποίας ὅλη ἡ Συρία καὶ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ἡ Κιλικία, ὁ νομὸς τὸν Ἀδάνων) ἐδόθησαν εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ οἴκου τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ.

Ἀλλ' ὁ Σουλτᾶνος Μαχμούτ ἐξ ἀνάγκης ὑψίστης μόνον συνήνεσεν εἰς τοιαύτας θυσίας, ἡτοιμάζετο δὲ

ἀμέσως ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου εἰς πολεμικὰς παρασκευὰς διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὰς παραδοθείσας χώρας. Ὁθεν, μετὰ τινε ἔτη, τὸ 1839, νέος πόλεμος ἐξερράγη μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ὑποτελοῦς του. Κατὰ τὴν πρώτην σπουδαίαν μάχην ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ πασσᾶ ὁ Τουρκικὸς στρατός. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανε καὶ ὁ Σουλτᾶνος Μαχμουτ καὶ τὸν διεδέχθη ὁ νεαρῶτατος υἱὸς του Ἀβδούλ-Μετζίτ. Τότε ἐπενέθησαν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις. Ἡ Γαλλία, τῆς ὁποίας βασιλεὺς ἦτο ἡδῇ, ὡς εἴπομεν, ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος, πρωθυπουργὸς δὲ ὁ περίφημος Γάλλος πολιτευτὴς Θιέρσος, ὑπερῆσπιζε τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' αἱ ἄλλαι τέσσαρες μεγάλαι Δυνάμεις Ἀγγλία, Αὐστρία, Ρωσία καὶ Πρωσσία, ὑπεστήριζαν τὸν Σουλτᾶνον καὶ διὰ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ὑπεχρέωσαν τὸν Μεχμέτ Ἀλὴν νὰ ἐκκενώσῃ ὅλας τὰς Τουρκικὰς χώρας, τὰς ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔχων τὸν τίτλον τοῦ πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου, ὡς μέχρι τότε. Πολὺ ὕστερον, εἰς τὰ 1867, ὁ πασσᾶς τῆς Αἰγύπτου ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Χεδῖβου (ἡγεμόνος).

Τὸ 1830, πρὶν ἀκόμη ἐκθρονισθῇ ὁ βασιλεὺς Κάρολος Ι', ἐκυρίευσεν ἡ Γαλλία τὸ Ἀλγέριον (Δζεζάϊρ ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡμιαυτονόμων κητήσεων τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἔθχε τέρμα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀλγερίνων ἐνεργουμένην πειρατείαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἐκτοτε ἡ Γαλλία ἔχει τὸ Ἀλγέριον ὡς μεγάλην Ἀφρικανικὴν ἀποικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν πολ

ὕστερον, τὸ 1881, προσετέθη κατ' οὐσίαν καὶ ἡ γειτονική τοῦ Ἀλγερίου χώρα Τύνις.

Ταῦτα εἶναι τὰ σπουδαιότερα γεγονότα, στρατιωτικά καὶ πολιτικά, τῆς ἱστορίας τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1830 ἕως τοῦ 1848. Περὶ τῆς Ἀγγλίας σημειοῦμεν μόνον ἐνταῦθα ὅτι ἔκαμε πολέμους κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς Κίναν καὶ εἰς Ἀφγανιστάν καὶ ἠύξισε τὸ Ἀσιατικόν τῆς κράτος. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἀγγλίας ἔλαβε μεταρρυθμίσεις διὰ νέων ἐκλογικῶν νόμων περὶ ἐπεκτάσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου.

Τὸ 1843 ἡ Ἑλλάς, ἀφροῦ ἐκυβερνήθη ἐπὶ δεκαετίαν ὑπὸ πολιτεύματος καθαρῶς μοναρχικοῦ, ἔλαβε δι' ἀναιμάκτου ἐπαναστάσεως, καὶ δι' ἐθνικῆς συνελεύσεως πρὸς τοῦτο συνελθούσης, σύνταγμα φιλελεύθερον μετὰ Βουλῆς καὶ Γερουσίας. Τὸ σύνταγμα τοῦτο ἔσχυσε μέχρι τοῦ ἔτους 1862.

στ') Τὰ ἔτη 1848—1849.

Ἡ ἱστορία τῶν ἐτῶν 1848 καὶ 1849 ὑπῆρξε σπουδαιότατη διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη συνέβη μεγάλη κίνησις εἰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐπικράτησιν φιλελευθέρων πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ εἰς τὴν ἐπίτευξιν ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐνότητος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ κινήματος ἔγεινεν εἰς Παρίσιους, ὅπου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐπαναστασις ἐπιτυχὴς κατὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου ἐπέφερε τὴν πτῶσιν αὐ-

τοῦ, τὴν ὀριστικὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας καὶ τὴν ἵδρυσιν δημοκρατίας (δευτέρας ταύτης μετὰ τὴν δημοκρατίαν τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως). Ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν μετὰ τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν ἀνεμίχθησαν εἰς Γαλλίαν καὶ ἰδέαι κοινωνικαί.

Πολλοὶ ῥιζοσπάσται δημοκρατικοὶ ὑπεστήριζαν κοινωνικὰς ἰδέας, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ κατάσταση τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἔπρεπε νὰ βελτιωθῇ διὰ τῶν νόμων τοῦ κράτους, καὶ νὰ μεταρρυθμισθοῦν ἐπὶ νέων βάσεων αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, ἥτοι αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν πλουσίων κεφαλαιούχων καὶ τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τούτων ἐργαζομένων ἐργατῶν. Οἱ ὁπαδοὶ τῶν τοιούτων ἰδεῶν ὀνομάζονται Κοινωνισταί (ἢ ὡς λέγουν οἱ Φράγκοι, Σοσιαλισταί). Καὶ οἱ μὲν μετριοπαθέστεροι τῶν κοινωνιστῶν ἐζήτουν ἀπλῶς τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐργατῶν διὰ καταλλήλων νόμων· ἀλλ' οἱ ῥιζοσπαστικώτεροι ἐζήτουν κοινωκτημοσύνην, ἥτοι τὴν κατὰ ἴσας μερίδας διανομὴν τῆς περιουσίας ὅλων τῶν πολιτῶν, καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας καὶ κληρονομίας. Κατὰ τούτους πᾶσα περιουσία ἔπρεπε νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἐξ ἴσου ἔπρεπε νὰ καταστήσῃ μετόχους τῆς περιουσίας ταύτης ὅλους τοὺς πολίτας. Αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἐθεωρήθησαν, ὅπως καὶ ἦσαν, ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ εἰ καλοὶ πολῖται καὶ αἱ κυβερνήσεις ἀντετάχθησαν κατὰ τῆς πραγματοποιήσεώς των. Ἐκ τούτου δὲ ἐπῆλθε πόλεμος ἐμφύλιος εἰς Παρισίους, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνι-

κλήθησαν εἰ κοινωνισταί. Οὐχ ἤττον αἱ ἰδέαι τοῦ κοινωνισμοῦ ἢ σοσιαλισμοῦ διεδόθησαν ἔκτοτε, καὶ σήμερον δὲ αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, μεταξὺ τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἀποτελοῦν μέγα κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ὁ δεκάτος ἔνατος αἰὼν κληροδοτεῖ εἰς τὸν εἰκοστόν.

Τὸν κοινωνισμὸν κατεπολέμησεν εἰς Γαλλίαν ἡ μετριοπαθὴς κυβέρνησις τῆς δευτέρας δημοκρατίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ δημοκρατία αὐτὴ δὲν διετηρήθη πολὺ. Κατὰ τὸ νέον πολίτευμα, τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελύσεως, ὡς ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως ἐξελέγετο διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας εἰς ἄρχων, καλούμενος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Τοιοῦτος πρόεδρος ἐξελέγη (τὸ 1849) ὁ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου ἀνεψιὸς Λουδοβίκος Ναπολέων. Ἀλλ' οὗτος καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος τῆς οἰκογενείας του, καὶ διότι ὁ εἰρηνικὸς λαὸς φοβούμενος νέας ταραχὰς ἐπέθυμει κυβέρνησιν ἰσχυράν, ἀπέβλεπεν, ὅπως ὁ θεὸς του, εἰς τὸ ἀξίωμα τὸ αὐτοκρατορικόν. Καὶ ὅπως ὁ Ναπολέων Α' ἀπὸ ὑπάτου τῆς δημοκρατίας ἀνηγερεῖτο αὐτοκράτωρ, οὕτω καὶ ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ἀπὸ προέδρου τῆς δημοκρατίας ἔγεινε τὸ 1852 αὐτοκράτωρ, ἀφοῦ ἑκατομύρια Γάλλων διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἔδωκαν τὴν συναίνεσίν των εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος. Οὕτω τὸ 1852 ἰδρύθη εἰς Γαλλίαν ἡ δευτέρα αὐτοκρατορία ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα Ι'. Ἐπωνομάσθη δὲ Ι' Ναπολέων, διότι Ναπολέων Β' ἐθεωρεῖτο τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α' ὁ

υἱός, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν εἰς Βιέννην τὸ 1832 χωρὶς ποτε νὰ βασιλεύσῃ.

Ὁ Ναπολέων, ὡς αὐτοκράτωρ τῶν Ἰσπανικῶν, ἔλαβε σπουδαιότατον μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, ἀνύψωσε τὴν δύναμιν καὶ ὑπόληψιν τῆς Γαλλίας καὶ κατέστησεν αὐτὴν κέντρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς κινήσεως, ἐπεχείρησε δὲ καὶ ἔργα πολεμικὰ καὶ εἰρηνικὰ σπουδαῖα. Ἀλλ' εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ναπολέοντος θὰ ἐπανέλθωμεν, ἀφοῦ εἴπομεν τί συνέβη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην κατὰ τὰ ἔτη 1848 καὶ 1849.

Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἡ ἐπανάστασις διεδόθη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν.

Εἰς Ἰταλίαν ὑπερίσχυσαν εἰς πολλὰ μέρη οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐνώσεως, καὶ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τούτων ἐξεδιώχθησαν τινὲς τῶν μικρῶν ἡγεμόνων, ἡ ὑπεχρεώθησαν νὰ δώσουν σύνταγμα φιλελευθερον. Αὐτὸς ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος ὡς κοσμικὸς ἡγεμὼν ἦτο εἰς τῶν βασιλέων τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τοῦ 1847 ἤδη εἶχε δώσει σύνταγμα εἰς τὸ κράτος του, καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν ἐξεγείρει τὸν ἐνθουσιασμόν ὅλων τῶν φιλελευθερῶν Ἰταλῶν. Ἦτο δὲ ὁ Πάπας οὗτος ὁ περίφημος Πῖος Θ', γενόμενος Πάπας ἀπὸ τοῦ 1847. Ἀλλ' ὁ Πῖος Θ', βλέπων τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας ἐπικρατούσας εἰς Ρώμην, μετενόησεν ὕστερον διὰ τὰς παραχωρήσεις του, καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως, ὁπόθεν τὸν ἐπανάφεραν εἰς τὴν Ρώμην (1849) Γαλλικὰ στρατεύματα, πεμφθέντα ὑπὸ τῆς τότε δημοκρατικῆς κυβερνήσεως τῆς Γαλλίας.

Τὰ στρατεύματα ἐκεῖνα ἔμειναν ἔκτοτε ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς Ῥώμην πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ Πάπα. Οὕτω δὲ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ἐφάνη ὅλως ἀντιφατικὴ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν. Διότι, ἐνῶ ἐσωτερικῶς ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, εἰς Ῥώμην εἰργάζετο ἐναντίον τῆς δημοκρατίας καὶ ὑπὲρ τοῦ Πάπα. Ἄλλ' ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων, ὁ ὁποῖος εἶχε γίνεи τότε πρόεδρος τῆς δημοκρατίας καὶ ἐμελέτα νὰ γείνη καὶ αὐτοκράτωρ, εἶχεν ἀνάγκην τῆς εὐμενείας τοῦ Πάπα, διὰ νὰ ἔχῃ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ κλήρου καὶ τῶν πιστῶν καθολικῶν διὰ τὰ περὶ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος σχέδιά του.

Καὶ αὐτὰ αἱ εἰς τὴν Αὐστρίαν ὑποκαίμεναι Ἰταλικαὶ χῶραι, Λομβαρδία καὶ Βενετία, ἐπανέστησαν κατὰ τῆς Αὐστρίας, τὴν ὁποίαν ἐμίσουν ὅλοι οἱ Ἰταλοί ὡς ξένον δεσποτικὸν κράτος ὑποστηρίζον εἰς Ἰταλίαν τὴν τυραννίαν καὶ τὴν ἀντίδρασιν.

Μεταξὺ τῶν Ἰταλικῶν κρατῶν τὸ μᾶλλον φιλελεύθερον ἦτο τὸ Πεδεμόντιον ἢ βασιλείον τῆς Σαρδηνίας. Οἱ ἡγεμόνες τοῦ κράτους τούτου, ὄντες καὶ λεγόμενοι ἡγεμόνες τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας, ὑπεστήριζαν τὰς περὶ ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας ιδέας, ἦσαν δὲ ἄλλως βέβαιοι. ὅτι διὰ τῆς ἐνώσεως ταύτης ὁ οἶκος αὐτῶν ἔμελλε νὰ μεγαλυνθῇ καὶ νὰ βασιλεύσῃ εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους βασιλεὺς ἐκ τοῦ οἴκου τούτου ἦτο ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος. Οὗτος ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας τῶν Ἰταλῶν, τῆς ἐνώσεως, δηλαδὴ, ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ εἰς πόλεμον καὶ πρὸς

τὴν Αὐστροίαν. Εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐνικήθη ὁλοσχερῶς εἰς τὴν μάχην τῆς Νοβάρας (23 Μαρτίου 1849). Ἡ Αὐστρία ὑπερίσχυσε καὶ ὅλοι οἱ ἐξορισθέντες ἡγεμόνες τῶν Ἰταλικῶν κρατῶν ἀποκατεστάθησαν εἰς τοὺς θρόνους τῶν. Ἀλλ' ἡ συμπάθεια τῶν Ἰταλῶν πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἰδέας πολυεμήσαντα καὶ νικηθέντα βασιλικὸν εἶκον τῆς Σαβοΐας ἔτι μᾶλλον γυῖνήθη, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἤϊττα ἐκείνη ὑπῆρξεν ἠθικὴ νίκη. Εἰς τὴν καρδίαν ὅλων τῶν Ἰταλῶν πατριωτῶν ἐθασίλευεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας, ἐχρειαζόντο δὲ μόνον ἐξωτερικαὶ περιστάσεις εὐνοῦ καὶ διὰ τὰ νὰ νικηθῇ καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἐχθρὸς, ἡ Αὐστρία. Αἱ εὐνοϊκαὶ αὗται περιστάσεις παρουσιάσθησαν μετὰ τινα ἔτη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ τοῦ νικηθέντος βασιλέως, ἐπὶ τοῦ Βίκτωρος δηλαδὴ Ἐμμανουήλ, ὅστις ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην τῆς Νοβάρας διεδέχθη τὸν οἰκειοθελῶς παραιτηθέντα πατέρα του.

Ἀγὼν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἐνώσεως ὁμοιος πρὸς τὸν τῆς Ἰταλίας ἤρχισε τὸ 1848 καὶ εἰς Γερμανίαν. Οἱ δύο οὗτοι λαοί, ὁ Ἰταλικὸς καὶ ὁ Γερμανικὸς, ἦσαν ὁμοιοπαθεῖς κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀμφοτέρων ἡ πατρίς ἦτο διχρημένῃ εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη παρέλυε τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν δύναμιν ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Τὸ 1848 λοιπόν, μετὰ τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπανάστασιν, ἔγεινε μεγάλη κίνησις καὶ εἰς Γερμανίαν, ἔγεινε δὲ καὶ εἰρηνικὴ τις ἐπανάστασις. Ἐξ ὅλων δηλαδὴ τῶν χωρῶν τῆς Γερμανίας, ἄνευ τῆς ἀδείας οὔτε τῶν ἰδιαιτέρων Γερμανικῶν

κυβερνήσεων, οὔτε τοῦ κοινοῦ Γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, συνήλθον εἰς Φραγκφούρτην ἀντιπρόσωποι καὶ συνεκρότησαν ἐκεῖ συνέλευσιν ἢ κοινοβούλιον ἐθνικόν. Τὸ κοινοβούλιον τοῦτο ἐθεώρησεν ἑαυτὸ ὡς κυρίαρχον ἐθνικὴν συνέλευσιν τῆς ὅλης Γερμανίας, καὶ ἐπεχείρησε νὰ μεταρρυθμίσῃ διὰ νόμων συντακτικῶν τὸ πολίτευμα τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, κατὰ τοὺς πόθους τῶν Γερμανῶν πατριωτῶν τῶν ζητούντων τὴν ἰσχυροτέραν ἑνωσιν τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἰδρυσιν ἰσχυροῦ Γερμανικοῦ κράτους. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο πολλὰς εἶχε δυσκολίας· διότι διὰ νὰ ἐνωθῇ ἡ Γερμανία εἰς κράτος ἰσχυρὸν ἔπρεπε τὰ πολλὰ μικρὰ κράτη καὶ οἱ ἡγεμόνος αὐτῶν νὰ ταχθοῦν ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ ἰσχυροτέρου μεταξὺ τῶν κρατῶν καὶ ἡγεμόνων. Ἀλλὰ τὰ ἰσχυρότερα κράτη ἦσαν δύο, τὸ Πρωσσικόν καὶ τὸ Αὐστριακόν. Κανὲν δὲ τῶν κρατῶν τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἄλλου. Τέλος ἡ Συνέλευσις ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ' ἀνηγορεύθη καὶ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ. Ἀλλ' οὗτος, καὶ διότι ἐθεώρει τὴν Συνέλευσιν ἐπαναστατικὴν καὶ διότι ἐφοβεῖτο περιπλοκάς πρὸς τὴν Αὐστροίαν, ἡρνήθη νὰ δεχθῇ τὸ προσφερόμενον εἰς αὐτὸν αὐτοκρατορικὸν στέμμα τῆς Γερμανίας. Οὕτω δὲ ἐματαιώθη τὸ ἔργον τῆς Συνελεύσεως. Ἀλλ' οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἐνώσεως, βλέποντες ὅτι δι' αὐτοκρατορίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐνωσις τῆς Γερμανίας, ἐζήτησαν νὰ ἐπιτύχουν τοῦτο διὰ δημοκρατίας. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔγειναν εἰς

τινας Γερμανικὰς χώρας κινήματα δημοκρατικὰ καὶ ἰδρύθησαν δημοκρατικαὶ κυβερνήσεις. Τὰ κινήματα ταῦτα κατεστάλησαν ταχέως ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων καὶ ἰδίως ὑπὸ τῆς Πρωσσιᾶς, καὶ ἐπανῆλθαν τὰ πράγματα διὰ τὴν ὅλην Γερμανίαν εἰς τὸ πρόην καθεστῶς. Οἱ περὶ ἐνώσεως ὅμως πόθοι ἔμεναν πάντοτε ζωντοὶ εἰς τὴν μεγάλην πλειονότητα τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

Οὕτως εἰς τὸν πολιτικὸν ὀργανισμόν τῆς ὅλης Γερμανίας, ἡ Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, δὲν ἐπῆλθε καμμία μεταβολή. Ἀλλὰ τὰ ἰδιαίτερα Γερμανικὰ κράτη ὑπέκυψαν ἐν μέρει εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ παρεδέχθησαν πολιτεύματα μᾶλλον φιλελεύθερα. Τοῦτο ἔγεινεν εἰς Πρωσίαν μετὰ μικρὰν ἀλλ' αἵματηρὰν ἐπαναστατικὴν κίνησιν, καὶ τὸ κράτος τοῦτο, πρῶτην φορὰν μετὰ τὸ 1815, ἔλαβε τὸ 1848 συνταγματικὸν φιλελεύθερον πολίτευμα. Τὸ αὐτὸ ἔγεινεν καὶ εἰς Αὐστροίαν μετὰ αἵματηρὰν ἐπανάστασιν εἰς Βιέννην, τὴν πρωτεύουσιν τοῦ κράτους τούτου. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε τὴν πτώσιν καὶ τὴν φυγὴν τοῦ ἕως τότε (1848) ἀρχικαγκελαρίου τοῦ κράτους, πρίγκιπος Μεττερνίχου. Ὁ Μεττερνίχος ἐθεωρεῖτο ὁ κυριώτατος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀντιδραστικοῦ μοναρχικοῦ συστήματος εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ διὰ τοῦτο ἐμισεῖτο ὑπὸ ὅλων τῶν φιλελευθέρων τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ πτώσις τοῦ ἕως τότε παντοδυνάμου ὑπουργοῦ ἐθεωρήθη ὡς νίκη αὐτῶν. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδος Α' παρητήθη διὰ νὰ μὴ δώσῃ σύνταγμα ὑποσπῶν φιλελεύθερον, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς του Φραγκ-

κῆσχος Ἰωσήφ, ὁ νῦν αὐτοκράτωρ, ὅστις ἐδῶκε περιορισμένον τι σύνταγμα εἰς τὸ κράτος του.

Κατὰ τὸ ἔτος 1849 ἐπανέστησαν κατὰ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως καὶ οἱ Οὐγγροὶ. Οἱ Οὐγγροὶ εἶναι λαὸς (καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ διὰ τὸν πληθυσμὸν αὐτοῦ) σπουδαιότατος, μετὰ τοὺς Γερμανοὺς, εἰς τὴν Αὐστριακὴν αὐτοκρατορίαν. Ἐχοντες ἀπὸ τοῦ 9ου μ. Χ. αἰῶνος ἐλεύθερον κράτος Οὐγγρικόν, εἶχαν ἐν μέρει ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, ἐν μέρει δὲ εἶχαν ὑποταχθῇ εἰς τὴν Τουρκίαν. Κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ὑπετάχθησαν εἰς τὴν Αὐστροίαν. Ἐπαναστατήσαντες λοιπὸν τὸ 1849 ἐζήτησαν νὰ ἰδρῦσουν κράτος ὅλως ἐλεύθερον ἀπὸ τῶν Αὐστριακῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκήρυξαν δημοκρατίαν Οὐγγρικὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κοσσούθ. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐπελθόντες κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐνίκηθησαν, τότε δὲ ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῆς Ρωσίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἔστειλε στρατὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πάσκεβιτς. Προσβληθέντες οἱ Οὐγγροὶ ὑπὸ Ρώσων ὁμοῦ καὶ Αὐστριακῶν ἐνίκηθησαν. Οὕτω κατελύθη ἡ Οὐγγρική δημοκρατία καὶ ἡ χώρα ἔγεινε πάλιν Αὐστριακὴ. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅστις καὶ ἄλλως πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπεστήριζε πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸ ἀπολυταρχικὸν σύστημα, ἐθεωρήθη ἔτι περισσότερον ὡς ἐχθρὸς ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων, μετὰ τὴν ἀνάμιξίν του εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Οὐγγαρίας. Διὰ τοῦτο, ὅτε μετ' ὀλίγον περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς

τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, οὐδεμία συμπάθεια ἐδείχθη πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν.

ζ') Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος.

Ἀφορμὴ τοῦ μεγάλου ἀνατολικοῦ πολέμου, τοῦ λεγομένου Κριμαϊκοῦ, ἦσαν αἱ ἔριδες τῶν Λατίνων πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους, περὶ τῆς κατοχῆς διαφόρων προσκυνημάτων εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὰ περίριζ. Αἱ ἔριδες αὗται ὑπῆρχαν πρὸ αἰώνων. Καὶ οἱ μὲν Λατῖνοι εἰς τὰς ἀξιώσεις των εἶχαν πάντοτε τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας, οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι ὑπερήσπιζαν μόνοι τὰ δικαιώματά των ἀπέναντι τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, μέχρις ὅτου ἐπ' ἐσχάτων ἀπέκτησαν καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσίας. Ὁ ἀπὸ τοῦ 1849 γενόμενος πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας Λουδοβίκος Ναπολέων, ὅστις καὶ εἰς Ρώμην, ὡς εἶδομεν, ὑπεστήριξε τὸν Πάπαν, ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν Ἀγίων Τόπων, καὶ ἔπεισε τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν ν' ἀναγνώρισῃ τινὰς ἀξιώσεις τῶν Λατίνων. Ἀλλὰ κατὰ τῆς διαγωγῆς τῆς Πύλης διεμαρτυρήθη ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ὡς προστάτης τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁ Σουλτᾶνος ἀνεκάλεσε τὰς εἰς τοὺς Λατίνους γενομένας παραχωρήσεις. Ἀλλ' ὁ Νικόλαος θέλων νὰ τύχῃ ἱκανοποιήσεως περιφανεστέρας, θέλων δὲ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὴν Τουρκίαν διὰ τὴν πρώτην διαγωγὴν τῆς εἰς τὸ ζήτημα, ἀπῆλθε (1852—1853) νέας εὐρυτάτας παραχωρήσεις ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν παντελῆ ἀνεξαρτησίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριάρχου καὶ τῆς εἰς Τουρκίαν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλας τινὰς προνομίας, αἱ ὁποῖαι καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἐθεωρήθησαν ὡς κλονοῦσαι τὰ θεμέλια τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸ ἐτῶν ἤδη ὁ Νικόλαος εἶχε προτείνει μυστικῶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας, ἡ Ἀγγλία ὑποπτεύσασα ὅτι ὁ Νικόλαος ἐζήτηι πρόσasin νὰ ἐκτελέσῃ τὰ σχέδια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ δὲν ἐπεδοκίμαζεν, ἠνώθη μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἡδῆ (ἅπὸ τοῦ 1852) Ναπολέοντος καὶ ἀντέπραξε κατὰ τῶν Ρωσικῶν ἀπαιτήσεων. Ἡ Τουρκία, τῆς ὁποίας Σουλτᾶνος ἦτο ὁ Ἀβδούλ-Μεζίτ, ἐνθαρρυνθεῖσα ἐκ τούτων, ἀπέρριψε τὰς ἀξιώσεις τῆς Ρωσίας καὶ οὕτως ἐξερράγη ὁ πόλεμος. Ἡ Ρωσία ἐπέτεθῃ κατὰ τῆς Τουρκίας διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, τῆς Βλαχομολδαυίας, τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Βουλγαρίας. Ἀλλ' ἡ Αὐστρία, ἡ πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῆς Ρωσίας σωθεῖσα ἀπὸ καταστροφῆς κατὰ τὴν Οὐγγρικὴν ἐπανάστασιν, ἔλαβε θέσιν ἀπειλητικὴν κατὰ τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία ἠναγκάσθη οὕτω ν' ἀνακαλέσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως εἰς Βουλγαρίαν καὶ εἰς Μολδοβλαχίαν στρατεύματά της. Τὴν Μολδοβλαχίαν κατέλαβε στρατιωτικῶς τότε ἡ Αὐστρία, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν ἐκείθεν νέαν ἐκστρατείαν τῶν Ρώσων.

Ἐντεῦθεν ἡ θέσις τῶν Τούρκων καὶ τῶν συμμάχων ἐβελτιώθη. Ἀντὶ νὰ ὑπερασπίζουσιν τὰς τουρκικὰς χώρας κατὰ τοῦ ἐπερχομένου Ρωτικοῦ στρατοῦ, αὐτοὶ ἔλαβον ἐπιθετικὴν θέσιν καὶ προσέβαλαν τὴν Κριμαίαν, καὶ

ιδίως τὴν Σεβαστούπολιν, τὸ ἐκεῖ περίφημον Ρωσικὸν φρούριον καὶ ναύσταθμον. Οἱ Ρῶσοι οἱ ἴδιοι ἤναγκάσθησαν τότε νὰ βυθίσουν καὶ καταστρέψουν τὸν Ρωσικὸν στόλον τῆς Μαύρης θαλάσσης. Μετὰ πόλεμον δὲ διαρκέσαντα δύο περίπου ἔτη, καὶ μετὰ πολλὰς μάχας, οἱ σύμμαχοι κατέλαβαν τὴν Σεβαστούπολιν. Τότε συνωμολογήθη εἰρήνη, τὴν ὁποίαν διηκολυνεν ὁ ἕξ μῆνας πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Σεβαστουπόλεως ἐπελθὼν θάνατος τοῦ Νικολάου (2 Μαρτίου 1855).

Ἡ εἰρήνη αὕτη συνωμολογήθη εἰς Παρισίους, ἐπέβαλε δὲ περιορισμούς τινες καὶ ταπεινώσεις εἰς τὴν Ρωσίαν. Ἡ προστασία τῶν εἰς Τουρκίαν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ἡ Ρωσία ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διὰ διαφόρων πρὸς τὴν Τουρκίαν συνθηκῶν, καθὼς καὶ τῆς Μολδοβλαχίας ἡ προστασία, ἀφῆρέθησαν ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ ἐδόθησαν εἰς ὅλας τὰς μεγάλας δυνάμεις· ἀνεγνωρίσθη δὲ ἡ ἀκεραιότης καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ὅμως ἔλαβεν ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης πάνδημον ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ ἰσοπολιτείαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους του καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέδωκε τὸ περίφημον σουλτανικὸν διάταγμα τὸ καλούμενον Χάττι χουμαγιουν (=ὑψιστον διάταγμα). Ταπεινωτικοὶ ὅροι τῆς συνθήκης διὰ τὴν Ρωσίαν ἦσαν ἡ ἀφαίρεσις μικρᾶς ἐκτάσεως γῆς παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ ὁ ὅρος τῆς συνθήκης ὁ ἀπαγορεύων εἰς αὐτὴν νὰ διατηρῇ στόλον εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ νὰ ὀχυρώνῃ τὰ παράλια της· οὕτω δὲ παρεδίδοντο ταῦτα εἰς τὴν διά-

κρισιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Τουρκικοῦ στόλου.

Τῶν ταπεινωτικῶν τούτων ὅρων ἀπηλλάγη ἡ Ρωσία μετὰ 15 ἔτη (1871), ὁπότε ἡ Γαλλία ἐνικήθη ὑπὸ τῆς ἡνωμένης Γερμανίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξῷ, ἡ Γαλλία μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἦτο ἡ πρώτη δύναμις τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέον 1' ἐθεωρεῖτο διαιτητὴς τῆς Εὐρώπης, ἀντικαταστήσας κατὰ τὰ πρωτεῖα τὸν τσάρον Νικόλαον Α'.

Ἐπωφελοῦμενος ἐκ τῆς τοιαύτης ἐνδυνάμεώς του ὁ Ναπολεὼν ἐπεχείρησε μετ' ὀλίγα ἔτη νέον πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἔχων σύμμαχον τὸ Πεδεμόντιον.

η') Γαλλοῦταλικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ ἐλευθέρωσις καὶ ἑνωσις τῆς Ἰταλίας.

Τὸ κράτος τοῦ Πεδεμοντίου εἰργάζετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1849 διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μεγάλης Ἰταλικῆς ἰδέας τῆς ἐνότητος τῆς Ἰταλίας. Τὸ μέγιστον κώλυμα πρὸς τοῦτο ἦτο, ὡς εἵπομεν, ἡ Αὐστρία, ἡ ὁποία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἄνευ συμμαχίας μετὰ μεγάλου κράτους. Τοιαύτην συμμαχίαν μετὰ τῆς Γαλλίας κατώρθωσε νὰ παρασκευάσῃ ὁ μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ Πεδεμοντίου Καβούρ. Διαρκούντος ἤδη τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, τὸ Πεδεμόντιον εἶχε πέμψει μικρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν κατὰ τῆς Ρωσίας διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμπάθειαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τῆς πράξεώς της ἐκείνης ἔλαβε μέρος καὶ

εἰς τὸ συνέδριον τῆς συνθήκης καὶ παρέστησεν οὕτω πρόσωπον σπουδαίας Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως.

Ὁ κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμος τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Γαλλίας (1859) ἐπέφερε τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Λομβαρδίας, μετὰ τὰς ἡττας τὰς ὁποίας ἔπαθεν ἡ Αὐστρία εἰς τὰς περιφήμους μάχας τῆς Μαγέντας καὶ τοῦ Σολφερίνου· ἡ δὲ Βενετία ἔμεινε πάλιν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Αὐστρίας. Οὕτω τὸ ἄμεσον κέρδος τοῦ πολέμου τούτου διὰ τὸ Πεδεμόντιον καὶ τὴν Ἰταλίαν δὲν ὑπῆρξε μέγα. Μείγιστον ὅμως ἦτο τὸ ἄμεσον κέρδος, διότι μετὰ τὴν ἡτταν τῆς Αὐστρίας ὁ ἐνθουσιασμός τῶν Ἰταλῶν ἐπέφερεν εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν ἐξέγερσιν γενικὴν κατὰ τῶν μικρῶν ἡγεμόνων, καὶ ὁ ἐθνικὸς ἥρως τῶν Ἰταλῶν, ὁ στρατηγὸς Ἰωσήφ Γαριβάλδης, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, κατέλυσε τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως· ἐξεδιώχθησαν δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἡγεμόνες, πλὴν τοῦ Πάπα, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ κράτος περιωρίσθη εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὰ πέριξ. Διότι, ὡς εἶδομεν, Γαλλικὸς στρατὸς κατεῖχε τὴν Ρώμην καὶ ἐπροστάτευε τὸν Πάπαν.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν ὅλων τῶν μικρῶν ἡγεμόνων ὁ βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουήλ τοῦ Πεδεμοντίου ἐκηρύχθη βασιλεὺς τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας (1861). Οὕτως ἐπραγματοποιήθη κατὰ μέγα μέρος ἡ μεγάλη ἰδέα τῶν Ἰταλῶν. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἡνωμένου Ἰταλικοῦ κράτους ἔλειπεν δύο ἐτι λαμπραὶ Ἰταλικαὶ χῶραι, ἡ Βενετία καὶ ἡ Ρώμη. Τὴν Βενετίαν κατέλαθε μετ'

ὀλίγον ἢ Ἰταλία διὰ τοῦ Αὐστροπρωτικοῦ πολέμου (1866), ὅτε εἶχε συμμαχήσει μετὰ τῆς Πρωσίας ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, τὴν δὲ Ρώμην κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, ὅτε οἱ Γάλλοι ἀπέσυραν τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

θ') Αὐστροπρωσικὸς πόλεμος τοῦ 1866.

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅπως ὁ Ἰταλικός, οὕτω καὶ ὁ Γερμανικὸς λαὸς ὡς μεγάλην ἰδέαν εἶχε τὴν ἑνωσιν τῆς Γερμανίας εἰς ἓν ἰσχυρὸν Γερμανικὸν κράτος. Αἱ κατὰ τὰ ἔτη 1848—1849 γενόμεναι πρὸς τοῦτο ἀποπειραι ἀπέτυχαν, ἀπέδειξαν ὅμως ὅτι, διὰ νὰ γείνη τοιαύτη ἑνωσις, ἔπρεπε μίᾳ τῶν δύο μεγάλων Γερμανικῶν δυνάμεων, ἢ Αὐστρία ἢ ἡ Πρωσία, νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἢ δὲ ὁμοσπονδία αὕτη ἔπρεπε νὰ διοργανωθῇ ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἡγεμονίαν τῆς μενούσης εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν μεγάλης Γερμανικῆς δυνάμεως. Ἡ κοινὴ γνώμη εἰς Γερμανίαν ᾗθελε μᾶλλον τὴν ἔξωσιν τῆς Αὐστρίας ἐκ τῆς ὁμοσπονδίας καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσίας. Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῆς κοινῆς γνώμης ἐπράχματοποίησε διὰ βιαίων μέσων ὁ ἀπὸ τοῦ 1862 γενόμενος πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσίας Ὁθων Βίσμαρκ.

Ὁ Βίσμαρκ κατ' ἀρχὰς συνωμολόγησε συμμαχίαν μετὰ τῆς Αὐστρίας ἐναντίον τῆς Δανίας.

Δύο χῶροι Γερμανικαὶ εἰς τὴν βόρειον Γερμανίαν, ἡ Ὁλτανία ἢ Χόλσταϊν καὶ τὸ Σλέσβιγκ, τὰ λεγόμενα

Παράλβια δουκᾶτα (ὡς κείμενα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄλ-
βιν), ἦσαν κτήσεις τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Δανίας. Οἱ
κατοικοῦντες εἰς τὰ δουκᾶτα ἐκεῖνα Γερμανοὶ ἀπεστρέ-
φοντο τὴν Δανικὴν κυριαρχίαν καὶ πολλάκις ἐπανέστη-
σαν κατὰ ταύτης βοηθούμενοι ἠθικῶς ὑπὸ τοῦ Γερμα-
νικοῦ λαοῦ. Ἡ κοινὴ γνώμη εἰς Γερμανίαν ἀπῆλθει νὰ
ἀποσπασθοῦν τὰ δουκᾶτα ἀπὸ τὴν Δανίαν, ἀλλ' οὔτε
ἡ Γερμανικὴ ὁμοσπονδία οὔτε οἰονόηποτε Γερμανικὸν
κράτος ἀνελάμβανε τὸ ἔργον τοῦτο. Τέλος ὁ Βίσμαρκ
κατῴρθωσε νὰ ἐνώσῃ τὰ δύο ἰσχυρότατα Γερμανικὰ
κράτη, Αὐστροίαν καὶ Πρωσσίαν, εἰς συμμαχίαν κατὰ
τῆς Δανίας. Εἰς τὸν πόλεμον τὸν προελθόντα ἐντεῦ-
θεν (1864) οἱ Δανοί, καίτοι ἦσαν ὀλίγοι καὶ ἀδύνα-
τοι, ἀντέταξαν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν ἀλλ' ἐνικήθησαν
μετὰ ἐνδοξον ἀγῶνα. Τὰ δουκᾶτα τότε κατελήφθησαν
ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, ἀλλ' εἰς τὸ ζήτημα
τῆς κατοχῆς τῶν δουκάτων αἱ δύο Δυνάμεις περιῆλθαν
εἰς ἐριδας, αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς τὸν πόλεμον τοῦ
1866. Τὸν πόλεμον τοῦτον ἤθελεν ὁ Βίσμαρκ ὡς καὶ
ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος Α' τῆς Πρωσσίας, ὅχι μόνον
διὰ τὴν κτήσιν τῶν δουκάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐκ-
διωχθῇ ἡ Αὐστρία ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν.
Τοῦτο ἐπέτυχε διὰ τῶν λαμπρῶν νικῶν τῶν Πρώσων
ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συμμα-
χησάντων Γερμανικῶν κρατῶν (Βαυαρίας, Σαξονίας,
Ἄννοβέρου, Βυρτεμβέργης, Βάδεν, Ἑσσης Κασσέλης,
Ἑσσης Δαρμσταδης, Νασσάου), καὶ ἰδίως διὰ τῆς πε-
ριφήμου μάχης τῆς Σαδόβας. Ἡ μετὰ τὴν νίκην ταύ-

τὴν συνομολογηθεῖσα συνθήκη τῆς Πράγας τὰ μὲν δουκᾶτα παρέδιδεν εἰς τὴν Πρωσσίαν, τὴν δὲ Αὐστρίαν ὑπεχρέωσε νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας.

Ἡ ὁμοσπονδία αὕτη μετερρυθμίζετο ὡς ἐξῆς: Ἀντὶ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, χαλαρῶς καὶ ἀσθενῶς ὀργανωμένης, ὅποια ἦτο ἡ τοῦ 1815, ἰδρύθη ὁμοσπονδία τῶν κρατῶν τῆς βορείου Γερμανίας ἰσχυρῶς ὀργανωμένη ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσσίας, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς ἔγινε στρατιωτικὸς ἡγεμὼν τῆς ὁμοσπονδίας. Ἡ Πρωσσία δὲ διηύθυνε καὶ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς ὁμοσπονδίας. Πλὴν τούτου κράτη τινὰ Γερμανικὰ ἐκ τῶν νικηθέντων (τὸ βασίλειον τοῦ Ἀννοβέρου, τὸ μέγα δουκᾶτον τῆς Ἑσσης Κασσέλης, τὸ δουκᾶτον τῆς Νασσάου καὶ ἡ ἐλευθέρα πόλις Φραγκφούρτη), προσηρτήθησαν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Πρωσσίας. Τὰ κράτη τῆς νοτίου Γερμανίας, τὰ βασίλεια τῆς Βυαρίας, Βυρτεμβέργης καὶ τὸ μέγα δουκᾶτον τῆς Βάδης, ἔμεναν ἐκτὸς τῆς ὁμοσπονδίας, ἀλλὰ καὶ ταῦτα συνεδέοντο δι' ἰδιαιτέρων συμμαχικῶν συνθηκῶν πρὸς τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Ὁμοσπονδίαν.

Εἰς τὸν Αὐστροπρωσσικὸν τοῦτον πόλεμον ἡ Ἰταλία ἐπολέμησε κατὰ τῆς Αὐστρίας, συνομολογήσασα συμμαχίαν πρὸς τὴν Πρωσσίαν. Οἱ Ἰταλοὶ ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Μεθ' ὅλα ταῦτα διὰ τῶν νικῶν τῆς Πρωσσίας ἡ Βενετία ἐδόθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ ὅποια τὴν παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὥστε πρὸς

συμπλήρῳσιν τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος ἔμενε μόνον ἡ ἔνωσις τῆς Γῶμης.

ε') Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος 1870—1871.

Φυσικὴ καὶ λογικὴ ἀκολουθία τοῦ Αὐστροπρωσσικοῦ πολέμου ἦτο ὁ πόλεμος ὁ Γαλλοπρωσσικὸς ἢ Γαλλογερμανικὸς. Ἀνέκαθεν, ἀπὸ αἰῶνων, πολιτικὴ τῆς Γαλλίας θεμελιώδης ἦτο νὰ μὴ ἐνωθῇ ἡ Γερμανία εἰς κράτος ἰσχυρόν, διότι ἡ ὑπαρξὶς ἡνωμένης καὶ ἰσχυρᾶς Γερμανίας ἐθεωρεῖτο ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην πολιτικὴν ἡγεμονίαν, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν ἐπέζητουν οἱ ἰσχυροὶ ἡγεμόνες τῆς Γαλλίας. Διὰ τοῦτο πολιτικὴ αὐτῶν ἦτο νὰ διατηροῦν τὴν διαίρεσιν τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑποστηρίζεως τῶν μικρῶν Γερμανικῶν κρατῶν, πρότερον μὲν ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, κατόπιν δὲ ἐναντίον τῆς Πρωσσίας. Αἱ νῦν καὶ λοιπὸν τῆς Πρωσσίας κατὰ τὸ 1866, ἡ αὐξήσις αὐτῆς διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν παραλθίων δουκᾶτων καὶ τῶν κρατῶν τῶν διὰ τοῦ πολέμου καταλυθέντων, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἔνωσις μεγάλου μέρους τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἦσαν ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῆς Γαλλίας.

Ὁ πόλεμος καθίστατο ἀναγκαῖος διὰ τὸν Ναπολέοντα Γ' καὶ διότι οὗτος εἶχεν ὑποστῇ ἱκανὰς ἀποτυχίας πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς. Ἐκστρατεία τις κατὰ τοῦ Μεξικοῦ εἰς Ἀμερικὴν ἐπιτυχὴς ἐν ἀρχῇ, ἀτυχεστάτη εἰς τὸ τέλος, εἶχεν ἐλαττώσει πολὺ τὴν

δόξαν τῆς αὐτοκρατορίας του πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Συνετέλει εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος δυσარέσκειαν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀποτυχία τῆς κατὰ τὸ 1863 μεγάλης ἐπαναστάσεως τῶν Πολωνῶν κατὰ τῆς Ρωσίας· ἡ Ρωσία, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Πρωσσίας, κατέστειλεν ἀμειλίκτως τὴν ἐπανάστασιν, μὴ πτοηθεῖσα ἐκ τῶν περὶ πολέμου ἀπειλῶν τῆς Γαλλίας. Ταῦτα πάντα κατέρριψαν τὴν ἡθικὴν δύναμιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ δημοκρατικὴ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολίτευσις ἔγεινεν ἰσχυρά, ἀναγκάσασα αὐτὸν νὰ μεταρρυθμίσῃ, τὸ 1870, τὸ σύνταγμα τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον. Ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1870 εἰς Ἰσπανίαν, ὅπου κατὰ τὸ 1868 κατόπιν ἐπαναστάσεως εἶχε διωχθῇ ἡ βασιλεύουσα Βουρβωνικὴ δυναστεία, ὁ θρόνος ἔμενε κενός· κατὰ συνέπειαν δὲ μυστικῶν διαπραγματεύσεων προσεκαλεῖτο ὡς βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Γερμανὸς ἡγεμὼν, συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Πρωσσίας. Τὴν νέαν ταύτην ἐπιτυχίαν τῆς Πρωσσίας μὴ στέργουσα ἡ κυβερνήσις τοῦ Ναπολέοντος περιεπλέχθη εἰς διαμαρτυρήσεις καὶ διαπραγματεύσεις, συνέπεια τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἔκρηξις πολέμου κατὰ τῆς Πρωσσίας.

Ἄλλ' εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐφάνη ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἡ νότιος Γερμανία μείνασα πιστὴ εἰς τὴν ὑπὸ τὴν Πρωσίαν ὁμοσπονδίαν τῆς βορείου Γερμανίας ἐξεστράτευσεν ὁμοῦ, ὁ δὲ ἠνωμένος Γερμανικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Α', ἔχων

στρατιωτικούς ἀρχηγούς ἱκανωτάτους καὶ μάλιστα τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου, τὸν μεγαλοφυᾶ Μίλτνε, ἐκέρδισε σειρὰν αἱματηρῶν ἀλλὰ λαμπρῶν νικῶν. Στρατοὶ ὁλόκληροι μεγάλοι ἠχμαλωτίσθησαν, φρούρια μεγάλα ἐξ ἐφόδου ἢ διὰ πολιορκίας ἐκυριεύθησαν· αὐτὴ ἡ πόλις τῶν Παρισίων πολιορκηθεῖσα μετὰ πεντάμηνον πολιορκίαν παρεδόθη.

Διαρκούντος τοῦ πολέμου, πρὸ τῆς πολιορκίας ἔτι τῶν Παρισίων, ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων, μετὰ τὰς πρώτας μεγάλας ἀποτυχίας, παρεδόθη ἐν Σεδὰν αἰχμάλωτος μετὰ στρατοῦ 180 χιλ. εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Πρωσσίας (2 Ἰουλίου 1870). Τὴν παράδοσιν τοῦ Ναπολέοντος ἠκολούθησεν εἰς Παρισίους ἐπανάστασις, ἀνατρέψασα τὴν δυναστείαν τοῦ Ναπολέοντος καὶ κηρύξασα τὴν δημοκρατίαν (4 Σεπτεμβρίου 1870).

Μετὰ δὲ τὴν παράδοσιν τῶν Παρισίων (κατὰ Φεβρουάριον) συνελθοῦσα ἐθνικὴ Συνέλευσις συνωμολόγησε διὰ τοῦ Θιέρσου, τὸν ὁποῖον διώρισε τότε ἀρχηγὸν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἔπειτα δὲ καὶ Πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, εἰρήνην προκαταρκτικὴν πρὸς τὸν νικητὴν, ἣτις ἔγεινεν ὀριστικὴ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Φραγκφούρτης. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἡ Γαλλία ἀπώλεσε δύο μεγάλας ἐπαρχίας, τὴν Ἀλσατίαν καὶ μέρος τῆς Λοθαριγγίας, αἵτινες προσηρτήθησαν εἰς τὸ Γερμανικὸν κράτος, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν Γερμανίαν πέντε δισεκατομμύρια φράγκα, μέχρι τῆς τελείας πληρωμῆς τῶν ὁποίων μέρος τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους κατεῖχετο ὑπὸ Γερμανικῶν στρατευμάτων.

Διὰ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου ἡ Γαλλία ἀπώ-
λεσε τὴν ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ ἰδίως πολέμου ἀποκτη-
θεῖσαν πρώτην θέσιν καὶ μεγάλην δύναμιν εἰς Εὐρώ-
πην. Τούναντίον δὲ ἡ Πρωσσία, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ
Γερμανία, κατέστη πρώτη στρατιωτικὴ δύναμις τῆς
Εὐρώπης καὶ προσέλαβε μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν.
Καὶ ἐσωτερικῶς δὲ ἐπίσης ἐνισχύθη ἡ Γερμανία. Διότι
ἡ τῆς Πρωσσίας ἡγεμονία ἐξετάθη εἰς ὅλην τὴν Γερ-
μανίαν, καὶ τὰ νότια κράτη εἰσῆλθον εἰς τὴν Γερμα-
νικὴν ὁμοσπονδίαν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο πλέον ὁμοσπονδία
τῆς βορείου Γερμανίας, ἀλλὰ τῆς ὅλης Γερμανίας. Ὡνο-
μάσθη μάλιστα τῶρα Γερμανικὴ αὐτοκρατορία ἢ Γερ-
μανικὸν κράτος, διότι διαρκούντος ἔτι τοῦ πολέμου ὁ
πρόεδρος καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς ὁμοσπονδίας, ὁ βασι-
λεὺς δηλαδὴ τῆς Πρωσσίας, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν Γερ-
μανῶν ἡγεμόνων αὐτοκράτωρ». Ἡ ἀναγόρευσις ἐγεί-
νεν εἰς Βερσαλλίας, ἐντὸς τῶν περιφήμων ἀνακτόρων
τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἐκείνου δηλαδὴ τοῦ βασιλέως
τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος, ὅπως ὕστερον ὁ Ναπολεὼν,
εἶχε ταπεινώσει τὰ μέγιστα τὴν Γερμανίαν.

ια') Ἡ Ρωσία μετὰ τὸν Γαλλογερμα- νικὸν πόλεμον.

Μεγάλην ὠφέλειαν ἐκ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέ-
μου ἔλαβε καὶ ἡ Ρωσία, ἥτις συνδεθεῖσα διὰ κρυφίας
συνεννοήσεως πρὸς τὴν Πρωσίαν, ἡμπόδισε τὴν Αὐ-
στρίαν τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Γαλλίας· αὕτη
δὲ διαρκούντος τοῦ πολέμου ἀπηλλάγη ἀπὸ τῶν τα-

παινωτικωτάτων ὅρων τῆς Παρισινῆς συνθήκης, ἀπὸ τοῦ ὅρου ἀηλονότι τοῦ ἀπαγορεύοντος νὰ διατηρῇ στόλον εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ νὰ ὀχυρώνῃ τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν ταύτην παράλια της. Ἡ Ρωσία ἐκήρυξεν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ εἰς τὰς μεγάλας Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ὅτι δὲν ὑποτάσσεται πλέον εἰς τὸν ὅρον τοῦτον. Ὁ ἀπότομος οὗτος τρόπος ἐξέπληξε μὲν τὰς κυβερνήσεις, ἀλλ' οὐδεμία τούτων ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας· ἡ Γαλλία ἔκειτο νικημένη καὶ παλαίους ἀγῶνα περὶ ζωῆς καὶ θανάτου· ἡ Πρωσσία ὑπεστήριξε τὴν Ρωσίαν· οὕτω δὲ καὶ αἱ ἄλλαι Δυνάμεις ὑπεχρεώθησαν νὰ συναινέσουν εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς Ρωσίας καὶ διὰ Συνδιασκέψεως τῶν πρέσβειων εἰς Λονδῖνον (κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1871) κατήργησαν τὸν ὅρον ἐκεῖνον τῆς Παρισινῆς συνθήκης.

Διαρκούντος τοῦ πολέμου καὶ οἱ Ἴταλοι ἔγειναν κύριοι τῆς Ρώμης, ἀφοῦ ἡ Γαλλία ἠναγκάσθη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐδάφους της ν' ἀνακαλέσῃ τὸν εἰς Ρώμην στρατὸν τῆς κατοχῆς. Οὕτω δὲ ὁ Ἰταλικὸς στρατός, μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τοῦ παπικοῦ στρατοῦ, κατέλαβε τὴν Ρώμην (20 Σεπτεμβρίου 1870), ἡ ὁποία ἔγεινεν ἑκτοτε ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, καὶ οὕτω συνεπληρώθη ἡ ἑνωσις τῆς Ἰταλίας.

ιβ') Ἡ τριπλῆ συμμαχία καὶ ὁ Ρωσο-τουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877—1878.

Ἡ Ρωσία ὅπως πρὸ τοῦ πολέμου οὕτω καὶ μετὰ τὸν πόλεμον διετήρει φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τὴν

Γερμανίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Αὐστρία, ἡ ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ 1870 ζητοῦσα περίστασιν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν Πρωσίαν, μετὰ τὰς πρωτοφανεῖς ἐπιτυχίας τῆς θυνάμεως ταύτης ἐφάνη πρόθυμος νὰ συνάψῃ φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν νέαν Γερμανίαν. Ἡ Γερμανικὴ πολιτικὴ, τὴν ὁποίαν διηύθυνε πάντοτε ὁ εἰς πρίγκιπα προαχθεὶς Βίσμαρκ, ἔσπευσε νὰ ἐνώσῃ εἰς φιλικὸν σύνδεσμον τὰς τρεῖς αὐτοκρατορίας, Γερμανίαν, Ρωσίαν καὶ Αὐστρίαν, διὰ νὰ ἀπομονώσῃ τὴν Γαλλίαν. Ἔνεκα τῆς τοιαύτης τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων συμμαχίας, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς Ρωσίας ἀπὸ τῶν ταπεινωτικῶν ὅρων τῆς Παρισίνης συνθήκης, καὶ ἡ θέσις τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ εἰς τὴν Δύσιν ὑψώθη πάλιν καὶ ἐνισχύθη. Οὕτως ἡδυνήθη αὕτη μετὰ τινα ἔτη, τὸ 1877, νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀφορμὴ τοῦ πολέμου τούτου ἦτο ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ Βοσνίας, ἀρχίσασα τὸ 1875, καὶ ὁ ἔνεκα τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἐπελθὼν τὸ ἐπόμενορον ἔτος πόλεμος τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ πρὸς τούτοις ἡ τότε γενομένη ἐπανάστασις εἰς Βουλγαρίαν, ὅτε ἐξηρεθίσθησαν οἱ ἐντόπιοι Τούρκοι καὶ προέβησαν εἰς σφαγὰς, αἱ ὁποῖαι συγκινήσασαι τὴν Εὐρώπην καὶ μάλιστα τὴν εἰς Ἀγγλίαν κοινὴν γνώμην ἔδωκαν εἰς τὴν Ρωσίαν ἀφορμὴν πολέμου. Ἐν τῇ μεταξὺ ἐν Τουρίᾳ ὁ ἀπὸ τοῦ 1861 βασιλεὺς Σουλτᾶνος Ἀβδούλ Ἀζίζ, ἀδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀβδούλ Μεδζίτ, ἔπεσαν ἀπὸ τοῦ θρόνου διὰ συνωμο-

σίας καὶ ἐφονεύθη. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἀνεψιὸς του, υἱὸς τοῦ Ἀβδοῦλ Μεδζίτ, Μουράτ Ε' μετὰ τριῶν μηνῶν βασιλείαν ἀπεμακρύνθη τοῦ θρόνου ἕνεκεν ἀσθενείας καὶ ἀνῆλθεν εἰς αὐτὸν (κατ' Αὐγούστου τοῦ 1876) ὁ Χαμίτ Β'.

Ὁ πόλεμος οὗτος ἀρχίσας κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1877 διήρκεσεν ἑνδεκα μῆνας, αἱ δὲ πολεμικαὶ πράξεις ἐγένοντο καὶ εἰς Εὐρώπην καὶ εἰς Ἀσίαν. Ἐπολέμησαν δὲ μετὰ τῆς Ρωσίας ἐναντίον τῆς Τουρκίας, τὸ Μαυροβούνιον, ἡ Σερβία (ἐκ νέου) καὶ ἡ Ρωμανία. Οἱ Ρῶσοι μετὰ τινὰς κατ' ἀρχὰς ἀποτυχίας ἐφάνησαν νικηταὶ καὶ εἰς Ἀσίαν, ὅπου ἐκυρίευσαν τὰ περίφημα φρούρια Ἀρδαχὰν καὶ Κάρς, καὶ εἰς Εὐρώπην, ὅπου διαβάντες τὸν Δῆμον ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγίου Στεφάνου. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης, πλὴν ἄλλων, ὅλη σχεδὸν ἡ Μακεδονία καὶ μέγα μέρος τῆς Θράκης ἀπετέλει Βουλγαρικὸν κράτος. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία μετ' ἀπειλῆς πολέμου διαμαρτυρήθη καὶ ὑπεχρέωσε τὴν Ρωσίαν νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν ἑλεγχον τῆς Εὐρώπης τὴν συνθήκην. Οὕτω δὲ συνεκροτήθη τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου, ὅπου οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἑξ ἡμετέρων Δυνάμεων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Τουρκίας συνωμολόγησαν τὴν Βερολίνου συνθήκην τὴν ἀποτελοῦσαν καὶ σήμερον ἐτι τὴν βάσιν τοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν πολιτικοῦ καθεστώτος.

Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Ρωσία ἔλαβε σπουδαίαν ἔκτασιν γῆς εἰς Ἀσίαν μετὰ τῶν ὁχυρῶν

προσφύγων Ἀρδαχάν, Κάρς, Βατούμ, καὶ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν, τῆς ὁποίας τὸ ὑπόλοιπον ἐξακολουθεῖ νὰ πληρώνῃ ἡ Τουρκία κατὰ ἐτησίαις δόσεις· ἡ Ρωμανία ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος, ἐπίσης δὲ ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον (ἡ Ρωμανία καὶ ἡ Σερβία μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθησαν βασιλείαι). Ἡ Μακεδονία ἀπεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν· μέρος τῆς Θράκης (τὸ βόρειον) ἀπέτελεσεν αὐτόνομον ἐπαρχίαν, τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμανίαν· ἡ δὲ μετὰξὺ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Δουνάβειος κειμένη χώρα, ἡ Βουλγαρία, ἔγεινεν ἡγεμονία ὑποτελῆς εἰς τὸν Σουλτᾶνον· ἀλλὰ μέρος τῆς Βουλγαρίας τὰύτης (ἡ Δόβρουτσα) ἐδόθη εἰς τὴν Ρωμανίαν διὰ νὰ ἀποδώσῃ αὕτη εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Πρισιῶν (1855) ἀφαιρεθὲν ἀπ' αὐτῆς παρὰ τὸν Δούναβιν ἔδαφος, τὸ ὅποιον ὅμως ἡ Ρωμανία ἠναγκάσθη ὕστερον ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Ρωσίαν. Εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐδόθη τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ στρατιωτικῶς τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην. Εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἐδόθη μικρὸν μέρος τῆς Ἑρζεγοβίνης, ὡς καὶ μικρὸν μέρος τῆς ἄνω Ἀλβανίας, μικρὸν δὲ μέρος τῆς Βουλγαρίας ἐδόθη εἰς τὴν Σερβίαν. Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία προσεκλήθησαν νὰ μεταρρυθμίσουν τὰ ὄριά των παραχωρουμένης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἡπείρου μέχρι τοῦ Καλαμῆ. Ἀλλ' ἡ παραχώρησις ἔγεινε μόλις μετὰ τρία ἔτη (1881), καὶ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Θεσσαλίαν (πλὴν τῆς Ἐλασσῶνος) καὶ εἰς μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου.

εγ') Τὰ μετὰ τὴν Βερολίνοιον συνθήκην.

Συγχρόνως σχεδὸν πρὸς τὴν Βερολίνοιον συνθήκην συνωμολογήθη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας ἡ περὶ Κύπρου σύμβασις, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Κύπρος περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἀγγλίας· ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπερασπίσῃ ἐναντίον τῆς Ρωσίας τὰς ὑπολειπομένας Ἀνατολικὰς κτήσεις τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ 1879 ἐπελθούσης ψυχρότητος εἰς τὰς Ρωσο-γερμανικὰς σχέσεις συνωμολογήθη συμμαχία ἀμυντικὴ μεταξὺ Γερμανίας καὶ Αὐστρίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας.

Τὸ 1881 ἡ Γαλλία, ἐπὶ προφάσει ἐκστρατείας κατὰ φυλῆς ληστρικῆς εἰς Τύνιδα, κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν χώραν ταύτην, ἐναντίον τῶν διαμαρτυρήσεων τοῦ Σουλτάνου, καὶ διατηρεῖ αὐτὴν μέχρι σήμερον.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, φονευθέντος ὑπὸ ἀναρχικῶν συνωμοτῶν τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου Β', ἀνῆλθεν εἰς τὸν Ρωσικὸν θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος Γ'.

Τὸ 1882 ἡ Ἀγγλία, ἐπωφελουμένη ἐκ τῆς εἰς Αἴ-γυπτον στάσεως τοῦ Ἀραβῆ, κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέχει μέχρι σήμερον.

Τὸ 1884 ἡ Γαλλία προσήρτησεν εἰς τὸ Ἀσιατικὸν αὐτῆς κράτος τὸ Τογκῖνον.

Τὸ 1885 διὰ στάσεως εἰς Φιλιππούπολιν ἐξεδιώχθη ὁ διοικητὴς τῆς Ἀνατολικῆς Βωμουλίας καὶ ἡ χώρα αὕτη ἐκήρυξε τὴν ἐνωσὶν τῆς μετὰ τῆς Βουλ-

γερμανικῆς ἡγεμονίας. Ἐκ τούτου προήλθε πόλεμος μεταξὺ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, εἰς τὸν ὅποιον ἐνίκηθησαν οἱ Σέρβοι. Τὸ αὐτὸ γεγονός ἐπροκάλεσεν ἐπιστράτευσιν εἰς Ἑλλάδα, ἀλλ' ὁ πόλεμος ἡμποδίσθη διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν στόλων τινῶν τῶν μεγάλων Δυνάμεων (τὸ 1886).

Τὸ 1888 ἀπέθανεν ὁ γηραιὸς Γερμανὸς αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α' καὶ μετὰ τρίμηνον βασιλείαν τοῦ ἀσθενούντος υἱοῦ αὐτοῦ Φρειδερίκου Γ' καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸν Πρωσσικὸν καὶ Γερμανικὸν θρόνον ὁ Γουλιέλμος Β'.

Τὸ 1891 ἔγεινε προσέγγισις μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας, ἥ ὅποια κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ἐπέφερεν ὀριστικὴν μετὰξὺ τῶν κρατῶν τούτων συμμαχίαν, τὴν λεγομένην διπλὴν.

Τὸ 1894 ἀπέθανεν ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος Γ' καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικόλαος Β'.

Τὸ 1895 ἀπόπειραι στάσεων εἰς Ἀρμενίαν ἐπροκάλεσαν σφαγὰς Ἀρμενίων ἐν Κωνσταντινουπόλει, αἱ ὅποιαι ἐπανελήφθησαν καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰς Ἀσιατικὰς ἐπαρχίας χωρὶς νὰ ἐπιφέρουν τὴν ἐνεργὸν διαμαρτύρησιν ἣ ἐπέμψασιν τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν Ἀρμενίων.

Τὸ σχῆδιον τῶν εἰς τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν μεταρρυθμίσεων, τὸ ὅποιον αἱ Δυνάμεις ἐζήτουν νὰ ἐφαρμόσουν εἰς Τουρκίαν ἐξ ἀφορμῆς τῶν σφαγῶν τούτων, ἐναυάγησεν ἕνεκα τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1897 νέων περιπλοκῶν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, ἐκ τῶν ὁποίων

προῆλθεν ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897.

Τὸ 1898 ἐξερράγη ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς νήσου Κούβας πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἰσπανίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἰσπανία ἡττηθεῖσα ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Κούβας καὶ νὰ παραχωρήσῃ ὅλας σχεδὸν τὰς ὑπολειπομένας κτήσεις τῆς εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὡς καὶ τὰς Φιλιππίνας νήσους, εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας.

Τὸ 1899 οἱ Ἀγγλοὶ εἰσεχώρησαν νικηφόροι εἰς τὸ Σουδάν, καταλύσαντες τὸ κράτος τοῦ διαδόχου (Χαλίφα) τοῦ Μάγδῃ. Τὸ αὐτὸ ἔτος περιεπλάκησαν εἰς τὸν κατὰ τῶν Βόερς τοῦ Τράνσβααλ καὶ τῆς Ὁράγγης εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν πόλεμον, ὅστις διαρκεῖ ἔτι καὶ κατὰ τὸ 1900, στραφεὶς ὀριστικῶς ὑπὲρ τῶν Ἀγγλῶν.

Τὸ 1899 ὁ Γάλλος Νικόλαος Β' συνεκάλεσεν ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου εἰς μεγάλην περὶ εἰρήνης Σύνοδον ἐν Ἀγῇ τῆς Ὀλλανδίας. Ἡ Σύνοδος ἀφοπλισμοῦ ἔλαβε γενικὰς τινὰς ἀποφάσεις ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου ἐπεκυρώθησαν τῇ 1900.

Τὸ 1900 μέγα εἰρηνικὸν ἔργον, ἡ παγκόσμιος Ἑκθεσις τῶν Παρισίων πανηγυρίζει τὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 20ου αἰῶνος.

Ὁ εἰκοστὸς αἰὼν, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσερχόμεθα, παραλαμβάνει ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα πολλὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα. Ἐν τῶν σοβαρωτέρων καὶ σημαντικωτέρων εἶναι τὸ ζήτημα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀποικισμῶν.

Τὰ μεγάλα κράτη αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην ἐπεκ-

τάσεως πέραν καὶ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης. Ἡ μεγάλη αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας κατὰ συνέπειαν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἐφευρέσεων τοῦ λήγοντος αἰῶνος, καὶ αἱ αὐξανόμεναι ἀπαιτήσεις τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἕνεκα τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος, ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἀναγκάζουν τὰς μεγάλας δυνάμεις νὰ στρέφουν τὰ βλέμματα πρὸς ἄλλας ἡπείρους, ἰδίως πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς τὰ παράλια καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς. Ἀνεφέρμεν ἤδη ἐν συντόμῳ διάφορα παραδείγματα τῶν τοιούτων ἀποικιακῶν κατακτήσεων διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Σήμερον δὲ παριστάμεθα μάρτυρες τοῦ εἰς τὴν νότιον Ἀφρικὴν πεισματώδους πολέμου μεταξὺ τῶν Ὀλλανδῶν ἐκεῖ ἀποίκων καὶ τῆς Ἀγγλίας, τῆς ὁποίας ἡ νίκη θὰ συνεπιφέρῃ τὴν αὐξήσιν τῶν μεγάλων ἤδη Ἀφρικανικῶν τῆς κτήσεις. Εἰς δὲ τὴν Κίναν, ἡ ἐπέκτασις τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐπιρροῆς, ἡ διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἡ ἐπιδιώξις μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἐμπορικῶν ἢ δημοσίων ἔργων ἀφύπνισαν τὴν ἀντιζηλίαν καὶ τὸ μῖσος τῶν ἐγχωρίων, καὶ ἐπέφεραν τὰς περιπλοκάς αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν πολιτισμένων κρατῶν ἐναντίον τῆς Κίνας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅλαι αἱ μεγάλαι δυνάμεις ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀπόκτησιν χωρῶν εἰς Ἀσίαν ἢ εἰς Ἀφρικὴν, αἱ τοιαῦται ἐπιχειρήσεις, ἕνεκα τῶν συγκρουομένων Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων, περιέχουν τὸν κίνδυνον περιπλοκῶν καὶ διανοίγουν νέους ὀρίζοντας διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μέλλοντος.

ιδ') Ἡ Ἑλλάς 1830—1900.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος συγκεφαλαιοῦται εἰς τὰ ἑξῆς :

Τὸ 1854 κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἐγείνεν ἐπανάστασις εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἡπειρον, ὑποστηριζομένη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κατεστάλη ὑπὸ τῶν Ἀγγλογάλλων διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ Πειριαιῶς.

Τὸ 1861 ἐγείνε μεταπολίτευσις διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Βυζαντινῆς Δυναστείας.

Κατὰ τὰ ἔτη 1862 καὶ 1863 ἐθνικὴ συνέλευσις συνελθοῦσα ἐδῶκε νέον σύνταγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξέλεξε βασιλέα τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐκ τῆς Δανικῆς δυναστείας (Χόλσταϊν Σόνδερβουργ Γλύκσβουργ) ἡγεμονόπαιδα Γεώργιον.

Τὸ 1866 ἐξερράγη ἐπανάστασις εἰς Κρήτην διαρκέσασα μέχρι τοῦ 1869. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1868 ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε τὴν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος διακοπὴν σχέσεων. Ἄλλ' ὁ ἀπειλούμενος πόλεμος ἀπεσοδίσθη διὰ τῆς Συνδιασκέψεως τῶν Παρισίων (1869).

Τὸ 1881, μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, προστέθη ἡ Θεσσαλία καὶ μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ 1885 ἡ ἑνωσις τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας ἐπροκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ

Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἄλλ' ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων καὶ ὁ ἀποκλεισμός τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων ἀφώπλισε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀποκατέστησε τὴν εἰρήνην.

Τὸ 1892 ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ κράτους ἐδεινώθη τόσον, ὥστε ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἐλαττώσῃ εἰς 30 % τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δημοσίου χρέους.

Τὸ 1897 ἡ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου ἤδη ἔτους δεινωθεῖσα τῶν πραγμάτων κατάστασις εἰς Κρήτην ἐδεινώθη ἔτι περισσότερον καὶ ὑπεχρέωσε τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ πέμψῃ στόλον καὶ στρατὸν εἰς τὴν νῆσον καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν προσάρτησίν της. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης ἐπῆλθεν ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος. Αἱ ἤτται τῆς Ἑλλάδος ἐπέβαλαν εἰς αὐτὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν καὶ παραχώρησιν τινῶν στρατηγικῶν θέσεων κατὰ τὰ ὅρια. Ἐγκατεστάθη δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Εὐρωπαϊκὸς ἐλεγχος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν δημοσίου χρέους. Οὐχ ἤττον ἡ Κρήτη διὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐνεργειῶν τессάρων Δυνάμεων, Ἀγγλίας, Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας, ἐγείνεν αὐτόνομος πολιτεία.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Εἰς σελ. 78, στίχ. 7^{ον} ἀντὶ 1861 γράφ. 1862

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Εἰσαγωγή	3
Ἡ Εὐρώπη πρὸ τοῦ 19 μ. Χ. αἰῶρος	3
Αἱ παραμοναὶ τοῦ 19 αἰῶρος.	12
Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 19 αἰῶνα	25
α') Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Εὐρώπη ἕως τοῦ 1815	25
β') Ἡ Βιενναία Συνθήκη καὶ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία	34
γ') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1815 ἕως τοῦ 1830	37
δ') Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821.	41
ε') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1830 ἕως τοῦ 1848	44
ς') Τὰ ἔτη 1848—1849	49
ζ') Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος	58
η') Γαλλοῦταλικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ ἐλευθέρωσις καὶ ἐνωσις τῆς Ἰταλίας	61
θ') Αὐστροπρωσσικὸς πόλεμος τοῦ 1866	63
ι') Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος 1870—1871.	66
ια') Ἡ Ρωσία μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον	69
ιβ') Ἡ τριπλῇ συμμαχία καὶ ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλε- μος τοῦ 1877—1878	70
ιγ') Τὰ μετὰ τὴν Βερολίνον συνθήκην.	74
ιδ') Ἡ Ἑλλάς 1850—1900	78

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΣΙΣ ΑΥΤΗΣ διὰ τοῦ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1841 νόμου.
ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κατατεθειμένον δρ. 20,000,000.
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ τακτικὸν καὶ ἔκτακτον » 18,500,000.
ΜΕΤΟΧΑΙ 20,000 πρὸς δραχμὰς 1000 ἐκάστη.

ΕΔΡΑ αἱ Ἀθῆναι.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ αὐτῆς, Διοικητὴς (ἀναπληρούμενος ὑπὸ δύο Ὑποδιοικητῶν) προσδρεῶν διωδεκαμελούς Συμβουλίου, ὅπερ συνεδριάζει ἐπὶ παρουσίᾳ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου.

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΣΤ. ΣΤΡΩΙΤ.

ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΑΙ Ἰω. Α. Βαλαωρίτης καὶ Ἰω. Εὐταξίας.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ. Προνόμιον ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων. — Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματίων. — Δάνεια ἐπὶ ὑποθήκῃ. — Χορηγήσεις ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων. — Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ τίτλων. — Πιστώσεις δι' ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ, ἐπὶ ὑποθήκῃ καὶ ἐνεχύρῳ. — Καταθέσεις ἄτοκοι. — Καταθέσεις ἔντοκοι ὑπὸ προθεσμίαν κατὰ κλίμακα τόκων. — Ἐκδόσεις δανείων δι' ὁμολογιῶν. — Παρακαταθήκαι. — Ἀγορὰ καὶ πώλησις συναλλαγματίων Ἑξωτερικῶν. — Συμμετοχὴ εἰς ἐγγυημένους Ἑταιρίας — Χορηγήσεις εἰς γεωργούς καὶ κτηματίας. — Δάνεια εἰς Δήμους, εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα. — Ὑπηρεσίαι δημοσίων καὶ ἄλλων δανείων. — Κίνησις κεφαλαίων δι' ἐπιταγῶν ἐν τῷ Ἑσωτερικῷ. — Ταμεῖον τίτλων πρὸς φύλαξιν. — Ταμειυτήριον (caisse d'épargne).

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ εἰς Ἀγρίνιον, Αἴγιον, Ἀμφισσαν, Ἄρταν, Ἀταλάντην, Βόλον, Γόθειον, Δημητσάναν, Θήβας, Θήραν, Καλάβρυτα, Καλάμας, Καρδίτσαν, Κόρινθον, Κυπαρισσίαν, Λαμίαν, Λάρισαν, Λεβαδείαν, Λευκάδα, Μεγαλόπολιν, Μεσολόγγιον, Ναύπακτον, Ναύπλιον, Πάτρας, Πειραιᾶ, Πόρον, Πύλον, Πόργον, Σαόπελον, Σπάρτην, Σύρον, Τρίκαλα, Τρίπολιν, Χαλκίδα.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1870

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΦΑΚΕΛΩΝ
ΚΑΤΑΣΤΙΧΩΝ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΑΡΤΟΝΙΩΝ

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΧΑΡΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΙ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ΕΛΑΣΤΙΚΟΥ
καὶ ἐπιγραφαὶ διὰ θύρας ἐκ πορσελάνης
(Plaques émaillées)

ΕΚΤΥΠΟΥΝΤΑΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ
Καλλιτεχνικὰ στιγμιαιῶς ὡς καὶ χαλκογραφίας

ΜΕΓΑΛΑΙ ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΧΑΡΤΟΥ
παντὸς εἴδους καὶ ποιότητος

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ

ΠΩΛΗΣΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΩΣ καὶ ΛΙΑΝΙΚΩΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ. 1898

Συνιστάμενον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τοῦ ἐν Κρήτῃ
Συμβούλου τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν θρησκευμάτων

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΗΝ 1 ΚΑΙ ΤΗΝ 15 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ὅδός Παρθεναγωγείου, 16.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ τῆς Ἑθνικῆς Ἀγωγῆς εἶνε ποι-
κιλώτατα, συνενοῦντα τὸ τερπνὸν καὶ ἐπαγωγὸν μετὰ τοῦ διδακτικοῦ
καὶ ὠφελίμου, τοιαῦτα δὲ ὥστε ν' ἀναγινώσκωνται ὑπὸ πάσης ἡλικίας
καὶ πάσης τάξεως ἀναγνωστῶν.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ τῆς Ἑθνικῆς Ἀγω-
γῆς εἶνε πάντες οἱ διαπρέποντες Ἕλληνες λόγιοι, ἐπιστήμονες,
καλλιτέχναι, ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλοχού ἀποκατεστημένοι.

ΕΚΑΣΤΟΝ ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ τῆς Ἑθνικῆς Ἀγωγῆς
ἀποτελεῖται ἐκ 16 μεγάλων διστηλῶν σελίδων, συνοδεύεται ὑπὸ τετρα-
σελίδου Δελτίου καὶ ἐκτάκτως ὑπὸ τετρασελίδου Παραρτήματος,
περιέχει δὲ συνήθως καὶ εἰκόνας.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

ΑΡΧΟΜΕΝΗ ΑΠΟ 1^{ης} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δραχ. 7 (διὰ τοὺς ἱερεῖς, διδασκάλους, φοιτη-
τὰς καὶ μαθητὰς διδασκαλείων δραχ. 5).

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ φρ. χρ. 8 (διὰ τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς, διδασκάλους
καὶ σπουδαστὰς ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων φρ. χρ. 5).

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ

Ἐν τῷ Ἑξῶτερ. λεπ. 30. — Ἐν τῷ Ἐξῶτερ. φρ. χρ. 0,40

Αἱ πρὸς ἔγγραφην αἰτήσεις ἀπευθύνονται δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὴν
Διεύθυνσιν τῆς Ἑθνικῆς Ἀγωγῆς, ὁδός Παρθεναγωγείου, 16.

Συνδρομηταὶ ἀπ' εὐθείας ἐγγράφονται ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς
Ἑστίας, ὁδός Σταδίου.

Ἐν φύλλον ΔΩΡΕΑΝ ὡς δῆγμα στέλλεται πρὸς πάντα
ζητοῦντα αὐτὸ παρὰ τῆς Διευθύνσεως.

Δημόσιο Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΗΝΙΑΙΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 1900.

1. Ὁ οὐρανός, ὑπὸ τοῦ καθ. Δ. Αἰγινήτου (ἔκδοσις Γ').
2. Ἡ Ψυχολογία μας, ὑπὸ Δ. Μπαλάνου, Π. Θ. (ἔκδ. Β').
3. Ἡ Γῆ τοῦ πυρός, ὑπὸ Δ. Βικίλα (ἔκδ. Β').
4. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ δῶμα του, ὑπὸ Μιχαήλ Χων-στατινίδου (ἔκδ. Β').
5. Τὰ ἀφελιμώτερα πικρὰ τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τοῦ καθ. Ν. Γ. Ἀποστολίδου.
6. Ὁ Σερατιώτης, ἐκ τῶν τοῦ de Amicis ὑπὸ Α. Ἀρνίνου.
7. Ὁ Ὑλικὸς κόσμος, ὑπὸ τοῦ καθ. Α. Δημέργη.
8. Τὰ καθήκοντα τοῦ παλίου, ὑπὸ Β. Λυκοῦδη.
9. Ὁ Μικρὸς Πλούταρχος, Α. Μελᾶ. Μέρος Α'.
10. Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὑπὸ τοῦ καθ. Π. Καρολίδου.
Θὰ ἔκδοθαι ἐν ἑνὶ τόμῳ 1900
11. Ὁ κύριος Σίμος κατὰ τὸ Παλλικόν, ὑπὸ τῆς Κ. Α. Ο.
12. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ Α. Τασούτα.

ΛΕΠΤΑ 30

ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1901

ἡ τιμὴ τῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου ὁρίσθη εἰς λεπτὰ 40 διὰ τὸ Ἑσωτερικὸν καὶ 40 ἑκτοστὰ τοῦ χρ. φορέγκου διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἡ δὲ ἐτήσιος συνδρομὴ διὰ τὰ 12 βιβλικά ὁρίσθη εἰς δραχμὰς 4 διὰ τὸ Ἑσωτερικὸν καὶ 4 χρ. φορέγκου διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀπανταχοῦ συνδρομηταὶ ἔτι φροντίστωσι περὶ ἐγκαίρου ἀνανεώσεως τῆς συνδρομῆς τοῦ διὰ τὸ 1901 ἵνα μὴ διακοπῇ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τῶν βιβλίων.

Γραφεῖα Συλλόγου ἡ ὁδὸς Πινακωτῶν.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛ

64